

ReCover.

Trostanets 2023

The Center of Informal Education "Trostanets" was born in a difficult time for our country. It has been functioning for a year and has been inspiring the youth of the Trostanets city hromada to take active actions, demonstrate citizenship and volunteer for the future of an indomitable state.

Тростянець – місто, яке прагне майбутнього | "Центр європейської інтеграції Слобожанщини" Серпень, 2023

Тростянець – серед міст, де відбудуватиметься комплексне відновлення

Принцип "Build back better", тобто "відбудувати краще, ніж було" – один з основних для відбудови, – прем'єр-міністр Денис Шмигаль.

'Barbarians': Russian troops leave grisly mark on town of Trostanets

Trying to fight against tanks with a few rifles would have meant certain death, so I took the decision that we would become partisans, – Yuriy Bova, Trostanets city mayor.

Презентація

МАСТЕР ПЛАН

NEW BALANCE TROSTIANETS

за підтримки:

Пана Ханнеса Хорвата
Пана Пітера Блашке
Пана Мадіса Маддісона

Топ-5 настільних ігор в Тростянецькій публічній бібліотеці

Вони прості в освоєнні, ідеально підходять для дружнього дозвілля і в них хочеться грати знову і знову.

ТРОСТЯНЕЦЬКА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА

КІБЕРСПОРТИВНИЙ GAME CLUB

10-14 років

Кіберспорт у Тростянці: чим він корисний для дітей та як розвивається у місті

Ініціатива "Грати, розвиватися, перемагати!" від Владислава Кудля збирає дітей щонеділі в Тростянецькій публічній бібліотеці.

The project "Support of the Summer School of Democratic Education within the framework of the work of the Center for Informal Education "Trostanets", initiated by the public organization "Center for European Integration of Slobozhanshchyna", is implementing the following activities:

1) Organization and conduct of three multi-stage educational modules on the following topics:

- ◆ municipal democratic development,
- ◆ support for the work of computer art classes on 3d-modeling of hromada's infrastructure restoration (design and testing of ideas),
- ◆ group psycho-social consultations for children of internally displaced persons (IDPs) of the community in the format of hibuki therapy classes for children who need special psycho-social conditions of development.

2) Holding the "Democratic Education Fair" on City Day on September 2023.

The purpose of the "Summer School of Democratic Education" is to increase the institutional stability and expert capacity of the Center for Informal Education "Trostanets", to increase its opportunities in building horizontal connections, in relations with donors, mass media, authorities, feedback links with residents of the territorial community, improving knowledge of the preparation of project applications for funding.

The purpose of continuing to provide group psychosocial consultations for the children of internally displaced persons (IDPs) of the hromada in the format of hibuki therapy classes is to provide professional assistance to children who have experienced the stress of war and internal displacement in learning the skills of self-knowledge, self-regulation, and improving the psycho-emotional well-being of their families during wartime.

The target audience of the project is:

1) public activists who want and can initiate social projects in Trostanets, build stable networks that attract large groups of volunteers (up to 15 people), as well as

2) a group of children up to 15 persons who suffered as a result of hostilities, internal displacement and requiring psychosocial group counseling.

Інформаційний бюлетень був підготовлений в рамках проекту "Підтримка Літньої школи демократичної освіти в рамках роботи Центру неформальної освіти "Тростянець", ініціатором якого виступає громадська організація "Центр Європейської інтеграції Слобожанщини" у 2023 році.

Ця підтримка є частиною зусиль, спрямованих на допомогу партнерським громадам України у розміщенні ВПО та піклуванні про цих людей, яка здійснюється в рамках проекту "Програма ЄС Міцні Регіони – Спеціальна програма

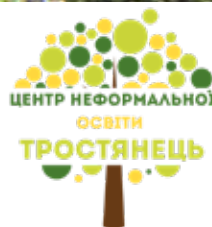
підтримки України", що співфінансується Європейським Союзом та Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) та реалізується GIZ Ukraine.

An Information bulletin was prepared within the framework of the project "Support of the Summer School of Democratic Education within the framework of the Center for Informal Education "Trostanets", initiated by the non-governmental organization "Center for European Integration of Slobozhanshchyna" in 2023.

This assistance is part of the effort aimed at helping partner hromadas in hosting IDPs and providing them with respective services. It is carried out within the framework of the project "EU4ResilientRegions – Special Assistance Programme Ukraine", which is co-financed by the European Union together with the German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ) and implemented by the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Зміст цього видання належить виключно до відповідальності громадської організації "Центр Європейської інтеграції Слобожанщини" і не обов'язково відображає погляди Європейського Союзу, Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) і Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ).

The content of this publication on this activity is, however, the sole responsibility of NGO "Center for European Integration of Slobozhanshchyna" and do not necessarily reflect the views of the European Union, the German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ) and the Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ).

StratCommsUA
Ideas shaping
Ukraine's future

**Альона Корнієнко, координатор
Хабу "Центр неформальної освіти
"Тростянець"**

Центр неформальної освіти "Тростянець" народився в складний час для нашої країни. Вже рік як він функціонує та надихає молодь Тростянецької громади до активних дій, прояву громадянської позиції та волонтерства заради майбутнього незламної держави.

2022 року ми змогли швидко згуртуватися та налагодити якісну комунікацію з мешканцями Тростянецької громади задля покращення їхнього психосоціального стану після пережитих жахів окупації та постійних обстрілів, зменшення тривожності та соціальної адаптації ВПО. Ми лікуємо душі всіх, хто цього потребує, через творчість, заняття спортом, інтелектуальні ігри, тренінги тощо.

Наша команда постійно зростає разом з відвідувачами Центру, як професійно, так і кількісно, адже є запити і ми намагаємося втілити їх в життя. І я радію, що поруч зі мною надійна та відповідальна молодь, що розуміє важливість особистісного розвитку задля відновлення зруйнованої та понівеченої ворогами України.

**Alyona Kornienko, coordinator
of the Center for Non-Formal
Education "Trostanets"**

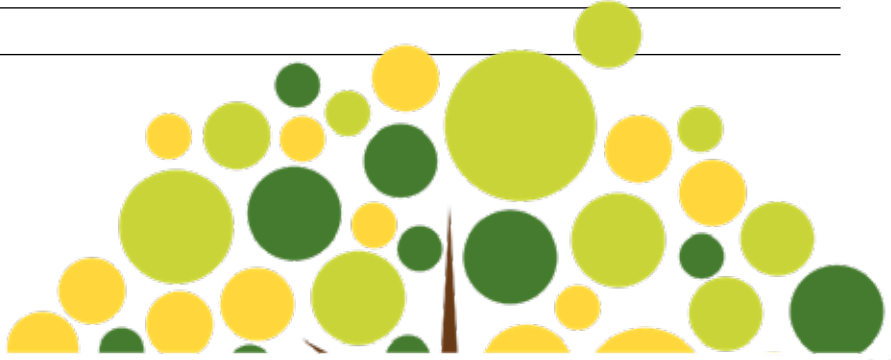
The center of informal education "Trostanets" was born in a difficult time for our country. It has been functioning for a year and has been inspiring the youth of the Trostanets hromada to

take active actions, demonstrate citizenship and volunteer for the future of an indomitable state.

In 2022, we were able to quickly unite and establish high-quality communication with the residents of the Trostanets hromada in order to improve their psychosocial condition after experiencing the horrors of occupation and constant shelling, reduce anxiety and social adaptation of IDPs. We heal the souls of all who need it through creativity, sports, intellectual games, trainings, etc.

Our team is constantly growing together with the visitors of the Center, both professionally and quantitatively, because there are requests, and we try to implement them. And I am glad that by my side are reliable and responsible young people who understand the importance of personal development for the restoration of Ukraine destroyed and mutilated by enemies.

ЦЕНТР НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТРОСТЯНЕЦЬ

Послуги, які надає ХАБ:

На початку повномасштабного вторгнення росії на територію України місто Тростянець знаходилося місяць в окупації.

Рятуючись від війни люди зі своїми дітьми ховались у підвалах та бомбосховищах. Після звільнення місто поступово поверталось до нормального життя, але школи і дитячі садочки не працювали в повному обсязі. Діти та молодь не

мали можливості нормально розвиватися і навчатися.

Аби вирішити проблему повноцінного розвитку дітей та молоді, їх згуртуванню та налагодженню якісної "живої" комунікації у партнерстві з ГО "Простір рівних можливостей" міста Суми та фінансової програми USAID "Зміцнення громадської довіри" ми доєдналися до проекту "Центри неформальної освіти у Сумській області", який спрямований на допомогу населенню Тростянецької громади, розвиток

та навчання дітей та молоді, надання психологічної та соціальної підтримки шляхом проведення різнопланових інтелектуальних, спортивних і творчих івентів.

В кінці серпня 2022 року стартували перші заняття неформальної освіти: тренінги з першої психологічної підтримки та першої домедичної допомоги, мінної безпеки, ART-терапія різноманітними техніками, креативні майстер-класи, інтелектуально-розважальні ігри,

спортивні змагання та багато іншого.

Родзинкою проекту став табір вихідного дня "Creative Camp: ми з України", який об'єднав місцевих мешканців, внутрішньо-переміщених осіб і дітей та молодь, яким довелося пережити жахіття війни. Щонеділі, протягом 14 днів на базі Тростянецької міської бібліотеки-філії 32 дітей віком 8-15 років розвивали свій творчий потенціал, акторські здібності, вміння працювати в команді, тренували пам'ять, увагу та концентрацію, волонтерили на підтримку ЗСУ.

Цим проектом ми охопили 3 бібліотеки в місті Тростянець (Тростянецька публічна бібліотека, Цукрозаводська бібліотека та Смородинська бібліотека) та 6 сел Тростянецької громади: Білка, Солдатське, Станова, Дернове, Люджа та Ницаха, де на базі оновлених бібліотечних закладах проходили різноманітні активності.

В січні 2023 року закінчився проект і наша команда, побачивши потребу в подібних заняттях та запит на них

Географія діяльності: місто Тростянець та села Тростянецької громади на базі модернізованих бібліотек

ГО, яка адмініструє ХАБ: "Центр Європейської інтеграції Слобожанщини"

Цільова аудиторія: діти 5-13 років, молодь 14-35 років, громадські активісти, ВПО, діти з особливими освітніми потребами та люди з інвалідністю.

від дітей та молоді, вирішила продовжувати і подаватися на гранти інших донорів. І вже з березня по червень 2023 року на базі комунального закладу Тростянецької міської ради "Тростянецька публічна бібліотека" для дітей 6-14 років молодіжні працівники та сертифікований психолог щодня проводили різнопланові рекреаційні заняття в рамках проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій та ініціатива з захисту для найбільш уразливих верств населення в Україні" за підтримки фонду AVSI та ГО "Еммаус".

В Центрі проводилися заняття з психологічної підтримки дітей та їх батьків за участі кваліфікованого спеціаліста, вивчення української мови, заняття з творчості, ігри на розвиток командної роботи та лідерства, розвивався кіберспортивний напрямок, національно-патріотичне виховання тощо.

Щотижня 200 дітей відвідували наш Центр неформальної освіти. Щодня цікаві пізна-

05.08.2023 Тренінг "3D-моделювання як власна справа"

28.06.2023 ART-студія "Мрії прикордоння". Розпис еко-торбинок в патріотичному стилі

вальні заняття з різноманітних напрямків:

- ◆ **ART-студія "Мрії прикордоння"** для двох вікових категорій 6-11 років та 12-14 років (малювання різноманітними техніками), **рекреаційні заняття з дітками з особливими освітніми потребами** (граємо, креативно над виробами, читаємо казки та жваво обговорюємо, переглядаємо мультфільми),
- ◆ **Студія дизайну іграшок "Амігурумі"** для дітей 10-14 років (в'язання гачком м'яких іграшок),
- ◆ **Центр розвитку особистості "Mult Club"** для дітей 6-8 років та **"Creative Camp"** для дітей 9-12 років (граємо в рухливі, комунікаційні чи настільні ігри, влаштовуємо спортивні розваги, майструємо власноруч різноманітними матеріалами, читаємо, переглядаємо сучасні мультфільми, пишемо власні історії, малюємо, ходимо на екскурсії і т.п.),

- ◆ **Україномовний розмовний простір "#гомін_клуб"** для дітей 12-14 років (покрощуємо свою розмовну українську мову через обговорення різноманітних тематик, перегляд українського кінематографа, інтелектуальні ігри),

- ◆ **Кіберспортивний клуб** для дітей 8-12 років (вдосконалюємо свої навички за улюбленими іграми, обговорюємо цікаві моменти, влаштовуємо командні змагання та проводимо турніри з призовими місцями: розвиток координації рухів, реакції, логічного мислення та комунікативних навичок у дітей, вміння приймати рішення в обмеженій кількості часу, вдосконалюємо вміння працювати в команді та підвищує рівень концентрації).

Своїми проектами ми постійно намагаємося розширити географію діяльності Центру неформальної освіти та по максимуму задіяти інші локації в Тростянецькій громаді. Так, з

1 червня цього року в рамках проекту **"Освітній центр для дітей "Змістовно"** за підтримки **Фундації Баффета** (БФ "The Howard G. Buffett Foundation"), **Благодійного Фонду "Nova Ukraine"** та місцевої ГО **"Центр Європейської інтеграції Слобожанщини"** на базі Тростянецької міської бібліотеки-філії ім. Л.Кеніга стартували заняття для дітей та молоді 5-17 років. А також з 24 червня до нас приєдналися культурні заклади сел Станова та Кам'янка (співпраця бібліотек та будинків культури).

Завдяки посиленню вже існуючої матеріально-технічної бази ми маємо змогу впровадити нові форми роботи: **основи 3Д-моделювання за допомогою LEGO-конструктора та 3Д ручок, міні-чемпіонати з настільного футболу, аерохокею чи більярду завдяки сучасному ігровому столу зі змінними поверхнями, курс відеообробки в Adobe Premiere Pro для підлітків.** Маємо можливість запрошувати професійних експертів для проведення тренінгів по само-

розвитку (медіаграмотність, успішна комунікація, догляд за обличчям та волоссям в підлітковому віці тощо), **креативних майстер-класів** (розпис на еко-торбинках та полотнах, виготовлення ляльки-мотанки і шиття іграшок.), **турнірів з настільного тенісу, розвиток волейбольної секції** тощо.

Щодня в вільному доступі: **LEGO-конструктор, набори Play-Doh, звичайні та об'ємні пазли, набори для скретч-ARTу, сучасні настільні ігри, ігровий стіл, бібліотека літератури, комп'ютерна зона, простір для перегляду улюблених мультфільмів/кінофільмів, творча майстерня, аквамазаїка і т.п.** І це лише початок. Адже наша команда постійно працює над наповненням просторів креативними ідеями та інноваціями задля зацікавлення дітей та молоді, їх саморозвитку та згуртуванню.

З 25 червня 2023 року у партнерстві з місцевою ГО **"Центр Європейської інтеграції Слобожанщини"** почалася реалізація проекту **"Підтримка Літньої школи демокра-**

Контактна особа Хабу:
Координатор проєктів Корнієнко
Альона Володимирівна
+38 (096) 045 62 53

Порядок роботи та контакти Хабу:
Гнучкий графік роботи,
підлаштовуємося під запити ЦА та
в залежності від умов проєкту. Так,
наприклад, освітні центри для дітей
"ЗМІСТОВНО" працюють згідно
графіку роботи бібліотек, які беруть
участь у проєкті.

E-mail: molodizhka_trost@ukr.net

QR-код на сайт / ФБ / матеріал тощо:
Сторінки в соціальних мережах
Instagram та Facebook

тичної освіти в рамках роботи Центру неформальної освіти "Тростянець" в рамках "Програма ЄС Міцні Регіони – Спеціальна програма підтримки України" за співфінансування Європейського Союзу та Федеральним міністерством економічного співробітництва і розвитку Німеччини (BMZ) та реалізується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Метою проведення "Літньої школи демократичної освіти" є підвищення інституційної стійкості та експертної спроможності Центру неформальної освіти "Тростянець", збільшення його можливостей у побудові горизонтальних зв'язків, у відносинах з донорами, ЗМІ, владою, зворотніх зв'язків з жителями територіальної громади, покращення знань із підготовки проєктних заявок на фінансування.

Вже стартували тренінгові навчання в рамках 3 навчальних модулів на теми:

- ◆ муніципального демократичного розвитку,
- ◆ підтримку роботи комп'ютерних арт-класів з 3-D моделювання "Відновлення інфраструктури громади" (дизайн і тестування ідей),
- ◆ групові психо-соціальні консультації для дітей внутрішньо-переміщених осіб (ВПО) громади у форматі класів з хібукі-терапії для дітей, які потребують особливих психо-соціальних умов розвитку.

А також планується проведення "Ярмарку демократичної освіти" на День міста 10 вересня 2023 року та готується цифрова та друкована презентація "ReCover.Trostianets-2023" (Місто, яке прагне майбутнього) для українських та іноземних партнерів громади.

За весь час існування **Центру неформальної освіти Тростянець** (з 22 серпня 2022 року) нас відвідало більше 9 тис. дітей та молоді Тростянецької громади.

На початку шляху наша креативна **КОМАНДА** складалася з 4 людей: спеціаліста з організації спортивно-масових заходів Ірини Галат, креативного фахівця з організації дозвілля для дітей Валерії Кожушко, креативного фахівця з організації дозвілля для молоді Карини Остапенко та Альони Корнієнко, відповідальної за національно-патріотичне виховання, координацію та розвиток Центру, комунікацію та залучення волонтерів до реалізації проєкту. Наразі ми маємо 10 крутих спеціалістів з впровадження неформальної освіти. Кожен з нас вирізняється віком, поглядами, вподобаннями, але нас об'єднує бажання розвиватися разом з дітьми та молоддю Тростянецької громади, дарувати емоційний заряд енергії кожному відвідувачу Центру та спільними зусиллями допомагати Захисникам України. Адже завдяки їм ми можемо творити, вільно спілкуватися та будувати плани на майбутнє!

‘BARBARIANS’: RUSSIAN TROOPS LEAVE GRISLY MARK ON TOWN OF TROSTIANETS

On a two-day visit, the Guardian found evidence of summary executions, torture and looting

---

by Shaun Walker in Trostianets.
Photographs by Anastasia Taylor-Lind

Tue 5 Apr 2022

---

www.theguardian.com

The tanks rolled into Trostianets, a sleepy town 20 miles from the Russia-Ukraine border, in the first hours of the invasion. Russian troops fanned out across the town, occupying a number of buildings: the forestry agency headquarters, the railway station and a chocolate factory.

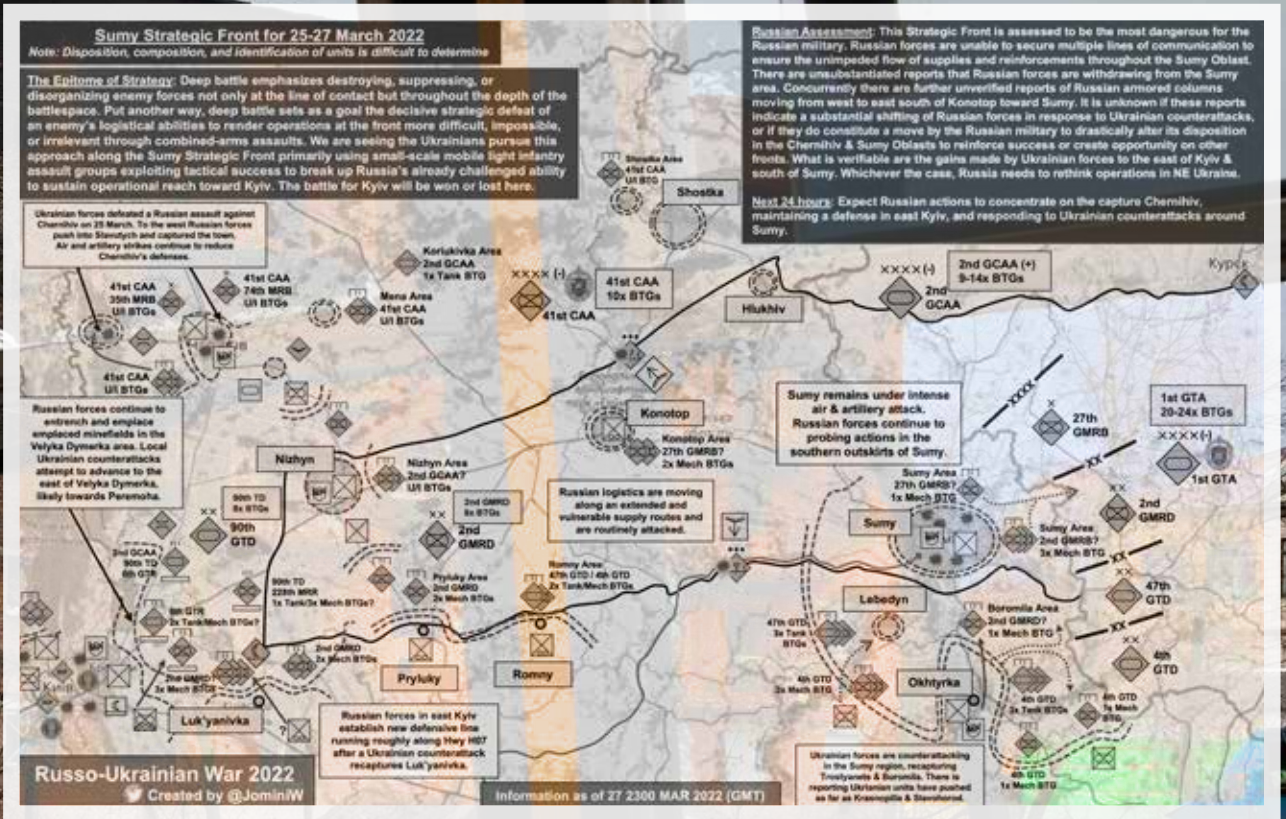
Their top general set up his office in room 23 at the local administration building, where the council's accountants used to sit. His bottle of single malt is still on the desk, the butts of his slim cigarettes perched on the edge of an ashtray. He slept on a single bed stolen from a nearby hotel.

His men lived one floor below. They appear to have slept,

eaten and defecated in the same rooms, and some of them may have died there too, judging by the bloodied Russian uniforms littering the floor.

Thirty days after they arrived, amid a fierce Ukrainian counteroffensive, the Russians left Trostianets in a convoy of tanks, other armour, trucks full of loot and numerous stolen vehicles they had daubed with Z signs, the symbol of their invading force.

The carnage they left behind will be remembered by the residents of this quaint, historical spa town of 20,000 residents for the rest of their lives, and is yet another indictment of the results of Russia's unwanted "liberation" mission in Ukraine.

An apartment block in Trostianets occupied by Russian troops and damaged by the Ukrainian army when it retook the town. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/ The Guardian

In the square outside the train station, there is now a grim panorama of several mangled tanks, the whitened carcass of a self-propelled howitzer and a shot-up yellow bus with blood smeared on the seats. Hundreds of green ammunition boxes and casings remain, evidence of the shells and Grad missiles the Russians fired from Trostianets into neighbouring towns. Surviving buildings have been daubed with pro-Russian slogans, and crude insults about the Ukrainian president, Volodymyr Zelensky.

On a two-day visit to the town, the Guardian found evidence of summary executions, torture and systematic looting during the month of occupation, but it will take a long time to

catalogue all the crimes the Russians committed in places like Trostianets.

For now, the long and difficult clean-up is under way. Ukrainian sappers have removed mines and tripwires from the cemetery, the train station and even the chocolate museum, housed in an elegant villa where the composer Pyotr Tchaikovsky once stayed. Electricity returned for the first time in weeks on Sunday. The first passenger train since the invasion arrived at the wrecked station on Monday. But the streets are still littered with the twisted remains of Russian armoured vehicles, and there is nothing to buy because everything has been looted.

Over the weekend, residents wheeled bicycles to the points across town where parcels of food aid were available: cartons of eggs, jars of pickled cucumbers and plastic bags bulging with potatoes, sent by volunteer groups in other parts of Ukraine. In the orderly but irritable queue to receive them, people embraced acquaintances who they were happy to see still alive, and swapped horror stories from the past month.

Spotting a journalist, ever more people joined in, shouting over each other. "They smashed my place up." "They stole everything, even my underwear." "They killed a guy on my street." "The fuckers stole my laptop and my aftershave." A symphony of

stories, some of them personal, some of them second-hand, all of them awful.

This is a place where a decade ago, people had mostly good things to say about Russia, which is just a short drive away and where many people have friends and family. Now they competed to heap insults on the neighbours that had brought misery upon them. "Barbarians!" "Pigs!" "Bastards!"

Yuriy Bova, the mayor of Trostianets, said it was too early to give a reliable estimate of how many civilians the Russians had killed. It was "definitely more than 50, but probably not hundreds", he said.

Bova now struts about town in fatigues, a pistol tucked into

The view from Trostianets train station, which was used as a military position by Russian soldiers. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

the front of his body armour. At the time of the invasion, however, he cut a very different figure.

The idea of a Russian invasion had seemed fanciful to him, he admitted. Nonetheless, as the crescendo of US intelligence

warnings continued, he called a meeting of those who would like to join a territorial defence force.

About 100 people turned up. There are no military installations in Trostianets, and between them, they had a few hunting

rifles, a couple of pistols and a few policemen with Kalashnikovs. They agreed to ask Kyiv for weapons.

But it was already too late. Three nights later, the invasion began. By breakfast time, a

huge column of Russian armour was already on the outskirts of the town. Bova sent a group of foresters to cut down trees along the entrance road, which won them a few hours, and in mid-morning he called another

A resident of Trostianets pushes her bicycle past destroyed Russian military equipment. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

meeting of the territorial defence unit.

"Trying to fight against tanks with a few rifles would have meant certain death, so I took the decision that we would become partisans," said Bova. People had a few minutes to decide whether they would stay or go. The mayor and his deputies left town, retreating to neighbouring villages.

When Ukrainian forces blew up a bridge to the south of Trostianets, it stalled Russia's advance plans, and the town became a hub of Russian servicemen and armour.

Local residents retreated to their basements and waited to see what would happen. Some of the first interactions with the occupiers were relatively painless, residents reported.

"We were scared of them, but after a while we started pitying them. They had dirty faces, they stank and they looked completely lost," said Yana Lugovets, who spent a month sleeping in the basement with her husband, daughter and friends.

The mayor of Trostianets, Yuriy Bova, in his office in the town administrative building, which was occupied by Russian troops. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

Destroyed Russian military equipment in Trostianets. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

Daria Sasina in her beauty salon in Trostianets, which was looted by Russian soldiers. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

She said a soldier who had come to search the house where they were staying left without completing the task, his eyes filled with shame as her daughter cried out in fear at the intruder.

Daria Sasina, 26, who ran a beauty salon near the train station, said when she went to check on it and found seven Rus-

sian soldiers had broken in and were sleeping there, they were initially apologetic.

"I started crying, I was in hysterics. There was a young soldier, and he calmed me down. He said: 'Listen, I'm sorry. We didn't know it would be like this.'"

Many people recalled similar polite exchanges, or flickers of

shame in the eyes of the intruders, but any interaction with the occupiers involved enduring a game of Russian roulette. A few days later, when Sasina, her husband and father went on a risky mission across town to deliver bread to a 96-year-old great aunt, a group of Russian soldiers sprang onto the street behind

them and pointed their weapons at them.

"There were 20 of them, and they started shouting: 'Run, bitches!' We ran through the mud as fast as we could, our legs were freezing and soaked and we were terrified. They started shooting in the air. We could hear them laughing, they thought it was hilarious."

When Sasina went back to check on her small salon the day after the Russians had left, she found they had stolen thousands of dollars worth of expensive hair dyes, shampoos and nail polishes, the hairdryers, all the cutting equipment, a sofa, all the chairs, several lightbulbs and the art on the walls. An air conditioning unit was left dangling down from the wall, its cables having proved stronger than the desire to steal it.

In return, the Russians had left clumps of their own shaved hair on the floor, and piles of faeces in the neighbouring grocery shop. Somewhere in Russia, the wives and girlfriends of soldiers will presumably soon receive gifts of high-end beauty products. For Sasina, she does not know how she will afford to rebuild her salon.

"Everything I worked to build has been destroyed," she said.

The mayor has been criticised by some for his decision to flee, but Bova insists it was the only sensible option. Flicking through photographs on his phone from the occupation days, he showed how people had sent him information about Russian deployments, including from one brave local who managed to fly a drone over their positions.

"People told us where they're sleeping, where they're eating, where their hardware is," said Bova.

As the Ukrainian army called in strikes on the Russian positions, the Russians became more and more angry.

An expletive-laden audio recording released by the Ukrainian security services purportedly shows a Russian general ordering a missile strike on civilian targets after receiving incoming

Electricians work to restore power to Trostianets. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

fire from a nearby village. "Wipe the whole place from the Earth from the eastern side to the west," he says.

As they came under fire more frequently, the Russians cut mobile reception in the town, and went house to house, demanding to examine people's telephones for compromising information. A handwritten note found amid the mess of the soldiers' quarters in the train station lists the names of possible enemies to hunt down, with extremely vague identifiers, such as "drives a white off-road vehicle".

In Bilka, a quiet, windswept hamlet just outside Trostianets, where the Russians based more than 200 vehicles, at least two people were executed. Alexander Kulybaba, a pig farmer who protested against the takeover of his barn, was shot on the spot on 2 March, the day the Russians arrived in the village.

Mykola Savchenko, a kindly electrician with a handlebar moustache, who together with his wife, Ludmyla, had six foster children, went out on the first

Members of the territorial defence visit the grave of Alexander Kulybaba, a pig farmer killed by Russian soldiers in Bilka village, near Trostianets. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

morning to find somewhere to charge his and his wife's mobile phones because the electricity was already down.

"I'm just popping out for five minutes," he told her. He never came back.

Ludmyla stood outside her home weeping on Monday, holding a stamped death report from

the police that explained in neat handwriting that her husband had been "brutally tortured and then killed with a shot to the heart and one to the head". An

Police officers observe heavily damaged buildings in Trostianets. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

Ludmyla Savchenko, whose husband Mykola was killed by Russian soldiers. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

inspection found broken bones in his fingers and arms.

"I didn't say anything to the children, because they are small and they still don't understand everything. Every day they waited for their dad to come home, but he never did. Yesterday, I said to them: 'Sit down, I will explain everything,'" she said.

The youngest of her six children is four, the eldest 11. They stood alongside her, lined up like nesting dolls, silent and confused.

Ludmyla insisted her husband had not been active in the resistance to the Russians, but many locals were. On a nearby street, a farmer explained how he hid his smartphone in the dirt inside the pig enclosure, and carried round an old brick phone as a decoy to show to Russian soldiers if asked. Then, in the darkness of night, he would dig up his real phone, scurry to the one spot where he knew there was still reception, and send the

new locations of Russian hardware to a relative in the Ukrainian army.

"Then they sent in the Bayraktars and fucked them up," he said with a cackle, referring to the Turkish-made drones that Ukraine has used with deadly effect against Russian columns. "The Russians are dogs, they are subhumans, they are locusts," he said.

The boiling fury felt towards the Russians in villages such as Bilka, where people speak a mishmash of Ukrainian and Russian and previously felt far removed from geopolitical concerns, will be a lasting consequence of Vladimir Putin's grim decision to invade.

Along with the anger, there is confusion and disappointment about the attitudes of ordinary Russians. Nadezhda Bakran, 73, a nurse in the local hospital, cowered in the hospital's basement together with her

patients, as a Russian tank took potshots at the building, which is now empty and wrecked. Her nearby apartment block has also been reduced to a skeleton, with all the windows blown out and serious structural damage.

But when she called her best friend in Moscow, with whom she has been on holiday almost every year since they met in Crimea 43 years ago, she heard only sceptical derision and accusations.

"I tried to explain it to her, but she doesn't believe me. She believes her television. I said: 'Your people are destroying my town'. She said: 'You caused this war yourself'... We were friends, what we had was even closer than just friendship, and she doesn't believe me. I don't understand."

For many, this sense of betrayal from their friends and

Members of the territorial defence unit survey Russian positions at Alexander Kulybaba's pig farm. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

Nadezhda Bakran, a nurse at the hospital in Trostianets. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

from the clutches of radicals and neo-Nazis.

Russian television viewers may never see the ugly truth of the cost of their army's unwanted intervention, although many Russian families will now be mourning lost sons and brothers. The yellowed bodies of three Russian soldiers lie unclaimed and unrefrigerated in the Trostianets hospital morgue. A Ukrainian soldier involved in retaking the town estimated that up to 300 may have died here.

In the basement of the train station, weak torchlight reveals an improvised field hospital where the Russians treated their wounded. Silver padding had been placed over two desks to create makeshift operating tables. The floor was littered with

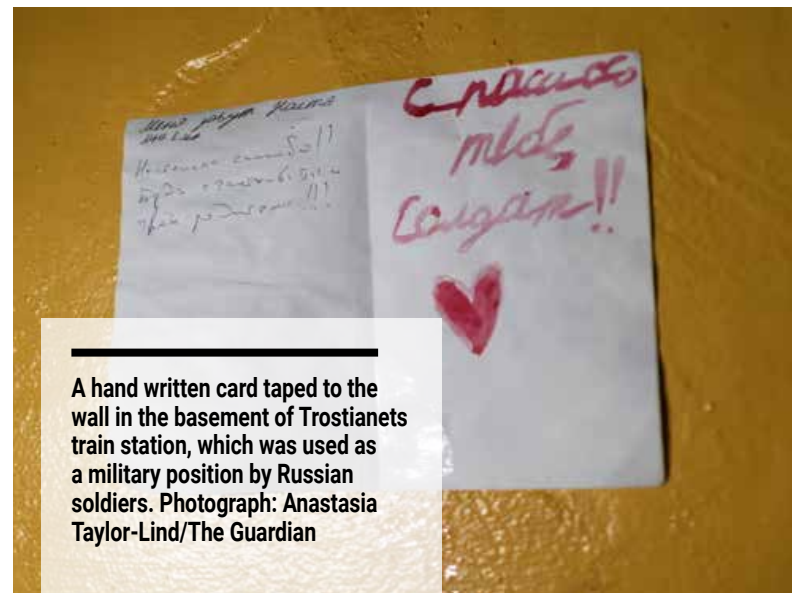
family has hit almost as hard as the material losses.

Sasina, the beauty-salon owner, listed the losses her family had taken from a month of Russian occupation: her beauty salon was destroyed, her beauty salon looted, her mother's toy shop also looted, her friend's car stolen, daubed with Zs and then smashed up. Her brother now walks on crutches after his car was shot at on the first day at a checkpoint and a bullet lodged in his lower back. Russian soldiers even shot her grandmother's cat during a house inspection, she said.

When Sasina called her aunt, who lives outside Moscow and

had visited her in Trostianets most summers, to inform her of the horrors unfolding, her aunt told her she was talking nonsense. "She said it's not possible, she said probably the soldiers are Ukrainians dressed up as Russians. She has stopped speaking to me now," Sasina said, shaking her head in disbelief.

The Russian soldiers who made it out of Trostianets alive may never speak about the anger they witnessed and the carnage they caused, as they return to a country where their operation in Ukraine has been referred to by state propaganda as a heroic mission to save their neighbour

A hand written card taped to the wall in the basement of Trostianets train station, which was used as a military position by Russian soldiers. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

The town administrative building in Trostianets. Photograph: Anastasia Taylor-Lind/The Guardian

tablets and other medical supplies. A medical drip remained, fastened to a coat stand.

On the wall in the corridor outside was perhaps the most jarring sight in all Trostianets. Children's drawings brought from Russia were taped to the wall, gifts from schoolchildren in honour of Army Day, the day before Russia's invasion. The cards were decorated with pretty, colourful flowers and messages of support written in spidery youthful handwriting.

One was signed by Sasha P, first grade, and came with drawings in crayon and a printed message.

It read: "Thank you, soldier, for making sure I live under a peaceful sky."

"НІХТО НЕ ЗАХОДИТЬ ДО ЗРУЙНОВАНИХ МІСТ, ЩОБ ПРОСТО ДАТИ ГРОШІ" – як Тростянець постає з попелу після нашестя росіян

Тростянецька громада на Сумщині – одна з перших в Україні була окупована російською армією. З 24 лютого 2022-го тут тривали бої за місто, яке ворог нещадно обстрілював з артилерії та літаків. 1 березня колони російських танків з трьох боків зайшли в населений пункт.

За місяць ЗСУ вдалося вибити росіян і 25 березня ворожа армія відступила з Тростянця, залишаючи за собою пограбоване, розстріляне місто.

За даними Тростянецької міської ради, в громаді повністю знищені 134 споруди, пошкоджені близько 1240 об'єктів: приватний житловий фонд, багатоповерхові будинки, інфраструктура, об'єкти соціальної та культурної сфери.

Про те, як відбудовують перше в Україні деокуповане місто, дізнавалася кореспондентка Gazeta.ua.

ОБПАЛЕНІ ВІЙНОЮ

Торік у травні, під час відвідин Тростянець – вразила історія Тростянецької міської лікарні. У березні 2022-го російські танки прямим наведенням розстрілювали заклад, в якому у той час перебували пацієнти. По лікувальній установі, в порушення усіх можливих воєнних законів, били з мінометів та систем РСЗВ.

22 березня виїхали два танки і прямою наводкою зробили 38 пострілів. Гатили по лікарні, поліклініці, житловому будинку поряд. Фактично, заклад намагалися знищити, спровокувавши велику пожежу.

Хоча у травні в медзакладі вже активно наводили порядки, навіть закрили більшість розтрощених вікон – загальний стан був жахливий: ніби "надкушені" влучаннями даха та верхня частина центральної будівлі, в стінах зяяли великі діри від снарядів, над вікнами чорні язички кіптяви – у будівлі від обстрілів сталася пожежа.

Розстріляна та випалена. Здавалося, вже ніколи не стане домом для людей

Огорожа була зім'ята російськими танками, що їздили парком, в землі – вирви від вибухів ворожих снарядів. Плачевно виглядала й житлова 5-поверхівка праворуч від лікарні: розстріляна та випалена. Здавалося, вже ніколи не стане домом для людей.

Та минув рік і сюди знову повертається життя. У будинку замінили частину вікон, деякі закрили фанерними щитами. У кронах дерев над яскравими трояндовими кущами чисто прибраного двору щебечуть пташки, змагаючись зі звуком перфоратора – у квартирах проводять ремонти.

Змінилася й лікарня. Нині тут усі вікна замінені, пробоїни в стінах заклали силікатною цеглою – лише трохи світлішою від старої. Колись ошат-

ний кольоровий фасад тепер у плямах та підпалинах, але має значно кращий вигляд, ніж торік.

Замінили побиту плитку, заасфальтували сліди від мін на під'їзній дорозі. Біля приймального відділення стоять чотири машини екстреної медичної допомоги. З магазину – невеликого приміщення з новень-

Житлову 5-поверхівку поруч з лікарнею поступово відновлюють

Так виглядали приміщення акушерсько-гінекологічного відділення після прицільного російського обстрілу

Нині акушерсько-гінекологічне відділення виглядає прекрасно, тут завершуються ремонтні роботи

кими панорамними вікнами у холі лікарні – двоє чоловіків у робочому одязі виносять побиті уламками стелажі. Інший заносить всередину коробки з товаром, які розбирають дві жінки.

Важко в цій ідилічній картині уявити пробиті снарядами стіни

На відміну від гамірного холу, на другому поверсі у акушерсько-гінекологічному

лими фотографіями немовлят. Важко в цій ідилічній картині уявити пробиті снарядами стіни та потрощену плитку, але я ще пам'ятаю, як виглядали ці приміщення зі слідами російської "братньої любові".

У коридор визирає невисока коротко стрижена жінка років 45 у світло-зеленому медичному костюмі, а за нею – худорлява блондинка років 30 в хірургічному костюмі такого ж світлого відтінку.

Післяопераційна палата інтенсивної терапії була знищена

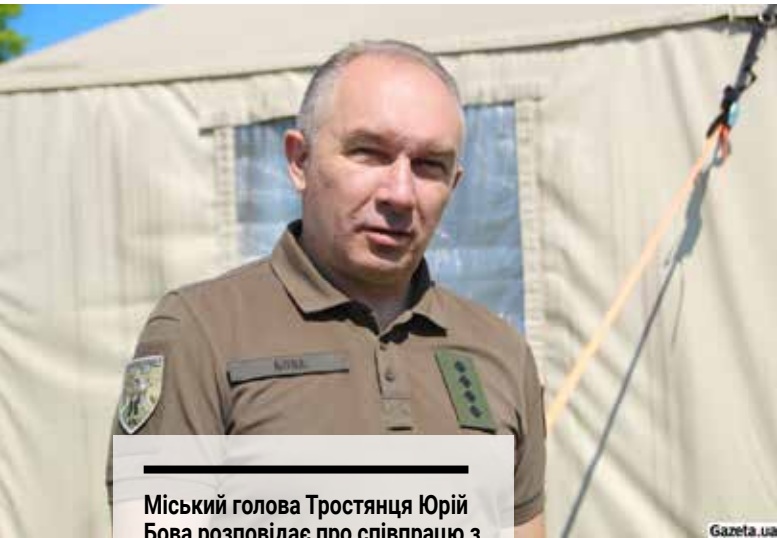
– Тут були пробиті стіни в коридорі, а післяопераційна палата інтенсивної терапії була знищена. Вікна не було, душової не було. І цієї стіни теж майже не було, – показує медсестра-акушерка **Ксенія Миколаївна** ретельно відремонтовану кімнату з акуратно застеленими функціональними ліжками. – Ще залишки можна побачити на відкосах стіни за вікном.

Розтрощені були також передпологова, кімната відпочинку персоналу, дитяча кімната, кабінет неонатолога та прививочна. На щастя, під час обстрілу у відділенні нікого не було, згадає Ксенія Миколаївна. Упродовж місяця окупації вона постійно перебувала в лікарні разом з породіллями. Тоді всі встигли спуститися у підвал. За місяць перебування росіян в Тростянці у відділенні прийняли 13 пологів, у тому числі – двійню.

З 1 червня минулого року відділення запрацювало. Нині тут завершують косметичний ремонт в декількох палатах, основні роботи вже виконані. Хоча відділення не повернулося до показників попередніх років, але жінки приїжджають сюди народжувати.

Росіяни перед відходом вирішили нашу лікарню просто знищити

– Слава Богу, що все закінчилося. Це був такий жах, словами не сказати. Досі сми-

Міський голова Тростянця Юрій Бова розповідає про співпрацю з іноземними фондами щодо відбудови громади після російської окупації

Так у травні 2022-го виглядала будівля поліклініки: частину вікон першого поверху вже засклили, але ще можна бачити руйнування стін та перекриттів

У травні 2022 року у розстріляній російськими будівлі у першу чергу замінили вікна

каюся від гучних звуків, а коли сирена виє – учащається серцебиття. Даже на роботу йдеш, дивишся на невідбудовані ще дома отут поруч і сльози на очі навертаються. Не знаю, чи я б ходила зараз, а тоді мусила – бо тут жінки були, діти. Вони не винні, що якісь нелюди прийшли нас вбивати і руйнувати наше місто і життя, – на очі жінки навертаються сльози.

ЗАГАРТОВАНІ ТА ЗГУРТОВАНІ

З мером Тростянця – серйозним коротко стриженим сивим чоловіком у мілітарних штанах та футболці-поло захисного кольору з шевронами громади на рукавах – зустрічаємося на лікарняному подвір'ї.

– Росіяни перед відходом вирішили нашу лікарню просто знищити. Чому вони це робили? Бо заходили в лікарню, оцінили її стан всередині, побачили який там зроблений ремонт. Ми якраз восени 2021 року доробили стаціонарний корпус. Їх це вразило – не очікували побачити такий приклад розвитку нашої країни. Тому, виходячи з міста, вирішили її розтрощити. Якби не персонал, а тут залишалось 15 людей, то можливо, були би гірші наслідки. Могла б згоріти будівля повністю, – каже тростянецький міський голова **Юрій Бова**.

Тоді окупантам вдалося пошкодити обстрілами фактично всі споруди лікувального закладу: кисневу станцію, гаражі, інфекційне відділення, котельні – загалом 13 тис. кв.м площі. Дуже сильно постраждала поліклініка, де на 2-3 поверсі практично повністю зруйновані внутрішні стіни. Від 740 вікон лікувальної установи залишилися цілими не більше п'яти. Обладнання, меблі – практично все було пошкоджене.

Нарахували близько \$110 МЛН

Це все на доданок до того, що 18 березня з лікарні викрали декілька машин "швидкої допомоги". А ті, що залишилися – постріляли прямо біля приймального відділення. Стояли там, де нині очікують

викликів уже відремонтовані або подаровані благодійниками машини.

Така ж ситуація була по всьому місту. По адмінбудівлях – розбита і розграбована уся комп'ютерна техніка, відеокамери, пошкоджені школи і підприємства, заклади первинної медичної допомоги, знищено уся автобусна техніка.

Загальні збитки міста рахували за проектом Rebuild: облітали квадрокоптером, зафіксували усі пошкодження, а згодом фахівці оцінили. Нарахували близько \$110 млн. І це зовнішні збитки, без обрахунку внутрішніх робіт, без врахування пошкоджень тих чи інших приміщень. 58 приватних будинків знищені повністю, не підлягають відновленню.

Навіть не знали, за що нам хапатися. Ні комп'ютерів, ні автотехніки

– У ДСНС нам радили закрити лікарню. Мало того що вікон не було, так ще й від обстрілів впали плити з горища на технічний поверх, – згадує мер. – Рятувальники радили відкрити заклад колись потім, після капітального ремонту. Але позиція "колись там", ми розуміли, що невиріш. Бо куди дівати людей? Міст через Ворсклу був підірваний, рух на Охтирку ускладнений, на Суми – далеко, а людям треба лікуватися. З нашим персоналом, з головним лікарем зібралися, поговорили. Я сказав так: все, що можна прибрати, відмити – робимо. Що можна відремонтувати – ремонтуємо, пошкоджене, звісно, викидаємо. І будемо звертатися до усіх наших друзів і партнерів, хто чим може допомогти, потихеньку починаємо робити все можливе.

Спочатку в розбитому медзакладі затягнули плівкою всі побиті вікна. Плівку передали підприємці з Кривого Рогу, з якими товаришує Юрій Бова. Хоча в суворих погодних умовах торішньої весни іноді за декілька днів вітер розтріпував вутлий захист, та початок був покладений: люди побачили, що у місті почали щось робити.

– У перші тижні після звільнення ми навіть не знали, за що нам халатися. Ні комп'ютерів, ні автотехніки... Для початку сфокусувалися на тому, щоб розставити пріоритети, – пояснює Бова.

ПРАВИЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ

На прикладі лікарні міський голова розповідає про принципи розв'язання проблем, які постали перед містом.

Перше – чітко визначили перелік наявних проблем. По кожному закладу керівники виписали потреби. Щоб не просто просити якусь допомогу, а чітко знати, що саме. Якщо говорити про лікарню, то якого і скільки обладнання, скільки "швидких", тих же вікон – скільки й яких, пояснює Бова.

Було багато медійних матеріалів, бо Тростянець став першим звільненим містом

– Тоді було багато медійних матеріалів, бо Тростянець став першим звільненим містом. Мені друзі телефонували й пропонували допомогу – наприклад, купити якість устаткування. Я відповідав, що давайте спочатку купимо вікна, бо без цього подальші роботи не мають сенсу. Бо холодною весною, під дощем, ми не зможемо приймати людей.

Лікарня не працювала до середини травня. Перший місяць тут тільки прибирали, але на початку травня вже активно скликали вікна.

– Одна підприємця за телефонувала, я її навіть не знав до того, й запропонувала дати 100 тис. грн, за які ми закликали вікна першого поверху. Напевно, через це – бо люди побачили, що щось робиться – почали співробітники активно повертатися. Бо з майже 400 працівників на момент звільнення тут залишалося близько чотирьох відсотків. На початку червня вже працювало більше половини персоналу. Зараз тут

Тривають роботи з відновлення стаціонарного корпусу Тростянецької міської лікарні

396 людей, – продовжує міський голова.

Так поперх за поперхом почали склити. Залучали і Червоний Хрест, й інші благодійні організації та фонди. Керуюча справами **Алла Біловол** взяла на себе функцію координатора міжнародної допомоги. Її завданням було телефонувати, писати потреби тощо. Кожен з благодійників міг подивитися чіткий список того, що саме потрібно місту.

Відкриваємо коробки, а там пів фури – маски проти ковіду

– Було, приходять нам гуманітарна допомога з-за кордону. Відкриваємо коробки, а там пів фури – маски проти ковіду. Ми-то й радієм цій фури, що прийшла. Але інколи були такі вантажі, що на майбутнє будуть потрібні, але для екстреного використання – не згодяться. Тому й просили конкретні ліки, бо в нас не тільки не було нічого, але й не могли нічого купити.

Банківська система не працювала три місяці – до серпня міська влада не проводила розрахунків, не заплатили жодної копійки, не провела жодних закупівель. Місто в той час не мало надходжень. Окрім того, тоді не працювало казначей-

ство – потрібно було відновлювати ключі, паролі, а по місту не було жодного комп'ютера. Навіть не могли опрацювати документи, згадує Бова.

Загалом за 2022 рік міська рада Тростянця написала та розіслала понад 520 різних листів. Адресатами стали, зокрема, міста-партнери за кордоном, які надали першу гуманітарну допомогу харчами, ліками та засобами гігієни, транспорт – спочатку легковий, щоб була можливість їздити по місту, обслуговувати людей.

Їхав на якісь конференції, виступав, потім до мене підходили мери міст, пропонували допомогу

– Допомога надходила з різних джерел: хтось надавав транспорт – ось стоять машини "швидких", там є написи хто їх нам надав, наприклад польський Фонд міжнародної солідарності, та інші. Десь я їхав на якісь конференції, виступав, потім до мене підходили мери міст, пропонували допомогу.

Так, наприклад, сталося в польському місті Тарнові, куди Юрія Бову запросили розповісти про війну. Там мер показав відеопрезентацію, розповів

про ті жахіття, що творили російяни в Тростянці: катування і грабунки, 49 вбитих людей, та ще 13, які досі вважаються безвісти зниклими.

Після конференції мер Тарнова вийшов на сцену та оголосив, що у них є потужний генератор, який вони дарують Тростянцю. Так само міський голова іншого польського району організував передачу "швидкої" з їхньої лікарні. За пару тижнів делегацію з Тростянця запросили їхати забирати машину. При цьому провели пресконференцію, де детально поінформували польських журналістів про благодійну допомогу, яку передали розбитому українському місту. Разом зі "швидкою" передали ще допомогу: пральну машинку, миючі, постільну білизну.

Так з кожним фондом – вони самі обирали собі проекти

Загалом з Тростянецькою міською радою упродовж вісьми місяців 2022 року співпрацювали понад 130 суб'єктів, які надали благодійну допомогу. Наприклад, завезли 1300 тонн гуманітарної допомоги у вигляді харчових продуктів.

Є ПРОБЛЕМА – БУДЕ Й РІШЕННЯ

Восени почали надходити державні субвенції. Таким чином, зокрема, змогли перекрити дах на стаціонарному корпусі – допомогла держава. Наприкінці року до Тростянця прийшли й проекти міжнародної технічної допомоги.

Фабрика допомогла побудувати нову кисневу станцію – замість знищеної мінним обстрілом

Мер розповідає, які ще проблеми вдалося вирішити минулого року. Так, місцева шоколадна фабрика допомо-

ками балони від якої ще досі можна побачити на території.

Рік тому лікарня отримала від британської благодійної організації з надання медичної допомоги UK-Med польовий госпіталь з кімнатами для приймання пацієнтів, операційною, та післяопераційними палатами. Поки в стаціонарному відділенні наводили лад, тут провели декілька операцій.

Стоїть у нас як НЗ, тому що операційні ще ремонтуються

– Воно стоїть у нас як НЗ, тому що операційні ще ремонтуються. Зараз там пристосували приміщення – в гінекології організували мініопераційну, – коментує Юрій Анатолійович.

МОДУЛЬНЕ РІШЕННЯ

Нині на території Тростянецької лікарні спільно з Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) готують майданчик для модульної поліклініки – саме тут, а не в розбитій будівлі, яка потребує серйозного відновлення, незабаром розпочнуть прийом профільні фахівці.

Спочатку вирівняли та підготували майданчик, підвели до нього комунікації, тепер завершують спорудження габіонів по периметру. Сипучі матеріали всередині металевих каркасів не лише утримують ґрунт від осипання, але й виконують функцію оборонних споруд: у випадку обстрілу вони стримають осколки мін від розлітання.

Поки в лікарні готували тимчасово пристосоване приміщення замість зруйнованої операційної, хірурги працювали в спеціальному наметі – мобільному госпіталі, розгорнутому на території

Gazeta.ua

– Ми склали перелік усіх проблем міста: будинки, школи, – веде далі Юрій Бова. – Опалення було розбите, а йшла зима. Тож було треба у першу чергу його відновити та засклити. Приїжджали різні фонди, ми їм показували й питали, що їх цікавить. Якщо казали, наприклад, що можуть зробити систему опалення – ок, ми їхали, скажімо, у школи, дитсадки, інші будівлі, де розмерзлося опалення під час війни. І так з кожним фондом – вони самі обирали собі проекти, які роблять.

Повільно обходимо лікарню з іншого боку. Тут також є чимало "шрамів" на стінах, але всі акуратно закладені цеглою, не залишилося жодних пошкоджень. Хіба ще місцями доробити утеплення стін та фарбування.

гла побудувати нову кисневу станцію – замість знищеної мінним обстрілом, побиті улам-

На території лікарні готують майданчик для встановлення модульної поліклініки

Gazeta.ua

Щоб цей об'єкт був зведений з урахуванням військових загроз

– Ми робимо все, щоб цей об'єкт був зведений з урахуванням військових загроз. Восени поліклініка має запрацювати, тут розпочнуть прийом лікарі. Мінімум на два-три роки ми використовуватимемо приміщення, а капітальну споруду будемо вже ремонтувати, – жестом вказує мер на обкладену плиткою стару будівлю поліклініки поруч з майданчиком.

Тут вже встановили конструкцію на георурах – модулі зведуть без фундаменту. Генеральний підрядник підготував майданчик для розміщення модулів, турецька компанія, яка виграла тендер – виготовляє модульні блоки. Встановлювати їх буде третя фірма, яка спеціалізується на таких роботах. За планом, цей етап виконають вже в липні.

Територію також приводять до ладу: зробили автостоянку, відновили клумби, переклали плитку. Побудували генераторну, до якої передбачена ємність для запасу пального. За допомогою Асоціації "Енергоефективні міста України", членом якої є Тростянецька громада, в лікарні встановили на даху сонячні панелі потужністю 45 кВт. Це система резервного живлення лікарні. Сонячна електростанція при ясній літній погоді вже дозволяє заощаджувати кошти за комунальні платежі.

Хлопці повернуться з фронту, кожен повинен буде пройти реабілітацію

– Ми далі хочемо продовжити роботи планово. Наприклад, у дальньому корпусі плануємо зробити реабілітаційне відділення на площі 800 кв.м. Бо маємо готуватися вже до післявоєнної ситуації, коли хлопці повернуться з фронту, кожен повинен буде пройти реабілітацію: фізіологічну, психологічну тощо. А де це робити, якщо приміщень таких у нас

березень 2022

ФАП у селі Станова Тростянецької громади, зруйнований вибухом російської авіабомби, відновили коштом нідерландського фонду за 35 тис. євро упродовж місяця

грудень 2022

немає? – говорить мій співрозмовник про плани

Вже зараз Тростянець має партнерів – японський фонд, який готовий купити частину медичного обладнання.

ПУБЛІЧНІСТЬ ДАРУЄ МОЖЛИВОСТІ

Максимальна прозорість, висвітлення діяльності у соціальних мережах – це ключ до нових можливостей, вважають у Тростянецькій міськраді.

– Дуже часто до нас самі звертаються благодійники і пропонують допомогу. Навіть є таке, що фонди, які в Сумській області більше ні з ким не співпрацюють, приїхали до нас і запропонували співпрацю, – ділиться досвідом Бова.

За годину був у їхньому офісі

Як приклад, наводить співпрацю з нідерландським фондом Open Door Ukraine. Буквально випадково йому вдалося познайомитися зі співробітниками фонду. Говорили телефоном про проблеми та потреби. А потім, під час участі у конференції в Гаазі очільник громади згадав, має контакт з фондом.

Зателефонував уточнити, в якому місті розміщується штаб-квартира фонду – з'ясував, що в Гаазі. За годину був в їхньому офісі. Тоді вже мав з собою буклети, друковані матеріали про місто, його потреби та плани розвитку.

На зустрічі обговорив з керівником фонду не лише проблеми, але й звітність, хто і як надаватиме кошти, чи є у гро-

мади донор в Україні, який прийме гроші. Тому що напряму через Казначейство і бюджетні рахунки отримувати допомогу – довга процедура, пояснює міський голова.

Виділили 35 тис. євро, і за місяць проект був реалізований

У Тростянці є благодійний фонд "Доброта", з яким міська рада підписала меморандум. Це значно пришвидшує отримання міжнародної фінансової допомоги. А в цьому випадку вона саме фінансова.

– Буквально за тиждень з локацій, які ми їм показали, вони вибрали об'єкт у селі Станова. Там був повністю побитий ФАП, вартість на відновлення близько 1 млн грн. Нам виділили 35 тис. євро, і за місяць проект був реалізований. Представники фонду при-

їжджали, подивилися на якість матеріалів та виконаних робіт, поспілкувалися з мешканцями, подивилися фінансову звітність. Їх все задовольнило.

Ніхто не заходить до зруйнованих українських міст так, щоб просто дати гроші. Усі фонди обережні, бо начувані, що в Україні є корупція, наголошує Бова. Тому дає універсальну пораду: максимально працюйте з конкретними містами.

Щоб не виникло непорозуміння, у Тростянці чітко показують, як виглядатиме процес. На етапі закупівель – має бути не менше трьох пропозицій від різних постачальників. Коли не працювало Prozorro, самі фонди робили цінові запити. Важливо чітко окреслити, ким будуть контролюватися роботи, яка буде якість, як міська рада контролюватиме усі процеси та яка буде звітність. А партнери, якщо задоволені співпрацею, можуть зробити якісь додаткові об'єкти.

Був визначений чіткий дедлайн, порядок звітності

Цей же фонд у громаді виконав ще два проекти. Так, згідно з потребою, закупили генератори. А 20 червня завершилися роботи по заміні покрівлі в школі села Солдатське. Open Doog Ukraine виділив на цей проєкт 45 тис. євро. Всю технічну документацію виготовила міська рада, безпосередньо роботи виконували місцеві підрядники.

– До нас приїхав керівник фонду Роберт Сері. Ми цей проєкт навіть не планували. Заїхали в це село, він подивився на дах, поговорив з директоркою закладу, старостою села. Порадився з колегами і сказав, що готовий виділити кошти. Але був визначений чіткий дедлайн, порядок звітності, треба було вчасно робити фото тощо, – додає мер.

Як правило, виконавців робіт обирають фонди. Так, на відбудові Тростянецької лікарні працювало більш як п'ять бригад з різних куточків Укра-

їни: їх обирали за технічними можливостями, ціною та іншими якостями. Для деяких благодійників, навпаки, було важливо, щоб роботи виконували саме місцеві фірми, але обирає завжди замовник, наголошує Юрій Бова.

Також ради брали участь максимально у всіх заходах, де є можливість представити свою громаду міжнародній спільноті. Іноді буває складно визначити, які саме дії дали результат, але важливий системний підхід.

Задача – бувати скрізь, де можна розповісти про нашу проблематику

– Я не відстежую, яка саме конференція була результативною. Наша задача – бувати скрізь, де можна розповісти про нашу проблематику. Є завдання: обов'язково бувати на серйозних заходах. Маємо не лише буклети про проблеми міста, а навіть по потребах післявоєнних інвестицій,

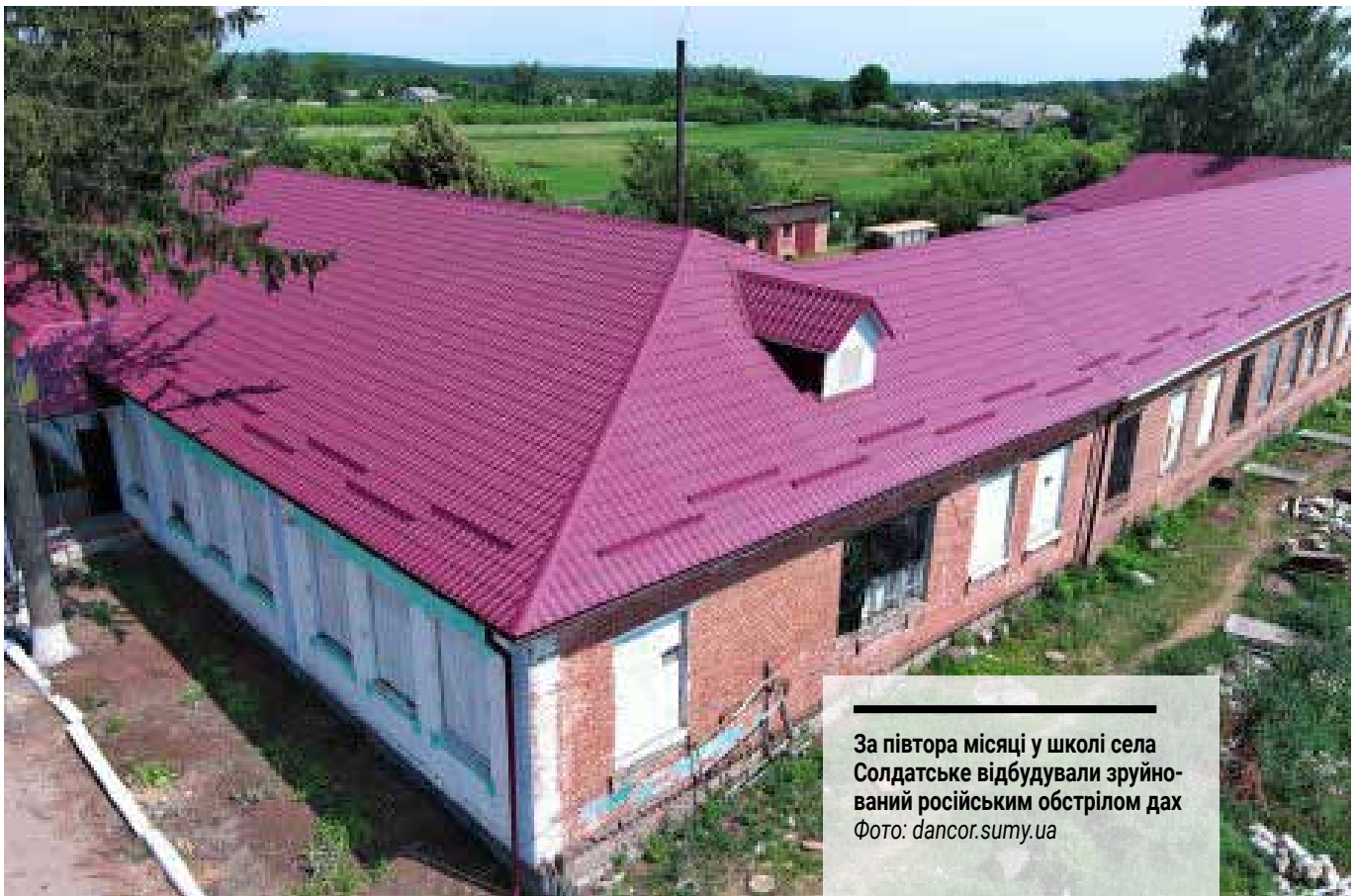
тобто які об'єкти можуть бути інвестиційно привабливими в громаді. Завжди, де б я не був, беру з собою ці матеріали. Ми їх виготовили українською та англійською мовами, – радить тростянецький мер.

В довгостроковій перспективі відбудови Тростянця з Мережею захисту національних інтересів ANTS розробили план заходів на найближчі 20 років, у якому врахували пріоритетність відбудови усіх об'єктів. А стратегію дій з урахуванням енергоефективності, екологічності, правил урбаністики та інших важливих компонентів у майстер-плані відбудови міста відобразила австрійська компанія iC consulenten, яка на благодійній основі виготовила для Тростянця майстер-план відбудови.

Автор: Ольга СТЕНЬКО

Субота, 01 липня 2023

gazeta.ua

За півтора місяці у школі села Солдатське відбудували зруйнований російським обстрілом дах
Фото: dancor.sumy.ua

Визначено шість населених пунктів, де відбудуватиметься комплексне відновлення за новими принципами, — Прем'єр-міністр

25 квітня 2023 року

www.kmu.gov.ua

Принцип "Build back better", тобто "відбудувати краще, ніж було" — один з основних для відбудови. Під час засідання Уряд затвердив постанову, яка визначає шість населених пунктів, де в межах експериментального проекту відновлення проходитиме комплексно й за новими принципами. Про це повідомив Прем'єр-міністр Денис Шмигаль.

Відібрані населені пункти: Бородянка і Мощун в Київській

області, Тростянець у Сумській області, Посад-Покровське в Херсонській області, Циркуни в Харківській області та Ягідне в Чернігівській області.

"Усі ці населені пункти зазнали страшних руйнувань. Тепер вони будуть відновлюватися комплексно. Це означає, що будуть відбудовувати не окремі будівлі та споруди, а все — зі системним підходом, новим плануванням та повною трансформацією цих на-

селених пунктів", — підкреслив очільник Уряду.

Водночас Прем'єр-міністр наголосив, що реалізація експериментального проекту не означає, що відновлення не торкнеться інших населених пунктів.

"Відбудова вже триває по всій країні. Цей документ — це про пошук найбільш ефективних підходів, які забезпечать прозорість, ефективність, системність та швидкість від-

новлення одночасно", — зауважив Денис Шмигаль.

Як відзначив Глава Уряду, План швидкого відновлення на цей рік має п'ять пріоритетів, і водночас це сотні різних проектів, сотні міст та селищ, де воно відбудуватиметься одночасно: "Для нас важливо, аби українці вже цього року побачили, що відбудова — це реальність. Це дає надію і віру в краще майбутнє".

ПРЕЗЕНТОВАНО МАСТЕРПЛАН РОЗВИТКУ ТРОСТЯНЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ

Презентація

МАСТЕР ПЛАН

NEW BALANCE TROSTIANETS

за підтримки:

Пана Ханнеса Хорвата
Пана Пітера Блашке
Пана Мадіса Маддісона

NEW BALANCE TROSTIANETS

КОМАНДА

	Управління командою ІС Олена Рибак		Управління командою СЕС Андреас Хельбль
	Управління проектом Ірина Омелянченко		

	Містобудування / Маркетинг Йозеф Луєгер		Тенденції розвитку міст / Бачення Ханнес Хорват		Екологічний менеджмент Альбрехт Мальчерк		Гендер / Рівність Олена Рибак		Експерт з відходів Пітер Блашке
	Будівлі та споруди Леонід Бакал		Генерація та дистрибуція РЕ Данієль Фляйшманн		Енергоефективність Златко Бачеліч		Водопостачання / водорозподілення Мадіс Маддісон		
	Експерт з моделювання будівель та ЕЕ Ірина Суходуб		Енергетика та ефективність Валентин Капферер		Енергетика та ефективність Ірина Ончеретяна		Транспорт та відходи Валерій Вишняков		

ПУЛ МІСЦЕВИХ ЕКСПЕРТІВ

ПУЛ МІЖНАРОДНИХ ЕКСПЕРТІВ

Тростянецька громада вже має власну стратегію просторового планування (Мастер План), де визначені основні засади планування, забудови, розвитку громади на довгострокову перспективу.

Дисклеймер

Мастер план "New Balance Trostianets" був підготовлений для Тростянецької міської ради (Сумська область, Україна) компанією CES clean energy solutions GesmbH (Австрія), ТОВ "айСі консулентен" (Україна), tbw research (Австрія) та Modul5 (Австрія) за підтримки незалежних експертів: Петера Блашке, Ханнеса Хорвата, Мадіса Меддісона.

Ця робота є результатом поєднання волонтерських зусиль цих компаній та незалежних експертів після початку війни Росії проти України у лютому 2022 року. Мастер план був розроблений у період з червня 2022 року по лютий 2023 року, а його публічна презентація відбулася 19 квітня 2023 року.

Документ має на меті підтримати розвиток міста та допомогти з інвестиційним плануванням Тростянця. Мастер план не узгоджувався з усіма існуючими вимогами щодо будь-якої офіційної публічної документації як в рамках українського так і міжнародного законодавства чи будь-яких інших рекомендацій. Мастер план міста Тростянця та його зміст є власністю міста та вищезазначених авторів і не підлягає подальшій обробці, використанню або зміні без згоди авторів.

Перед прийняттям будь-якого рішення або здійсненням будь-яких подальших кроків може знадобитися консультація або кваліфікована професійна порада. Автори не надають жодних запевнень, гарантій і не несуть зобов'язань (явних чи неявних) щодо точності чи повноти інформації в цьому документі, а також жоден з авторів не несе відповідальності за будь-які збитки чи шкоду, що виникли прямо чи опосередковано у зв'язку з тим, що будь-яка особа покладається на цей документ.

Для отримання додаткової інформації звертайтеся:

Тростянецька міська рада: mail@trostyanets-miskrada.gov.ua
 CES clean energy solutions GesmbH: office@ic-ces.at
 ТОВ «айСі консулентен»: ukraine@ic-group.org

Мастерплан є документом планування міського розвитку в кращих європейських традиціях, він стане корисним для залучення до співпраці міжнародних партнерів та інвесторів!

Презентація довгострокової стратегії просторового планування відбулася 19 квітня в режимі онлайн-конференції. Презентацію організували й провели експерти з CES clean energy solutions, iC Ukraine та tbw research, а також Йозеф Люгер, Ханнес Хорват, Петера Блашке та Мадіс Меддісон.

У заході взяв участь міський голова Юрій Бова, долучилися до онлайн-конференції й начальники відділів апарату міської ради, начальники окремих структурних підрозділів, керівники комунальних підприємств, сільські старости, керівники закладів освіти Тростянецької громади.

Мастерплан є результатом 8-місячної волонтерської роботи досвідчених експертів. В ньому зроблено глибокий аналіз сильних, слабких сторін нашого міста від центру до найвіддаленіших районів, а також сприятливих можливостей і загроз. Він відображає урбаністичний розвиток, сучасні ідеї, інновації, спрямовує розвиток міста в нових реаліях та допо-

Головна мета Мастерплану — зробити Тростянець зручним, комфортним, безпечним для життя, енергетично незалежним та екологічно чистим. Аби наші громадяни після Перемоги поверталися до своїх домівок, до рідного міста, щоби тут народжувалися й зростали діти, щоб дорослі мали достойну роботу, а літні люди – гідну старість.

магає Тростянцю та його фінансовим партнерам визначити інвестиційні пріоритети на 25-річну перспективу.

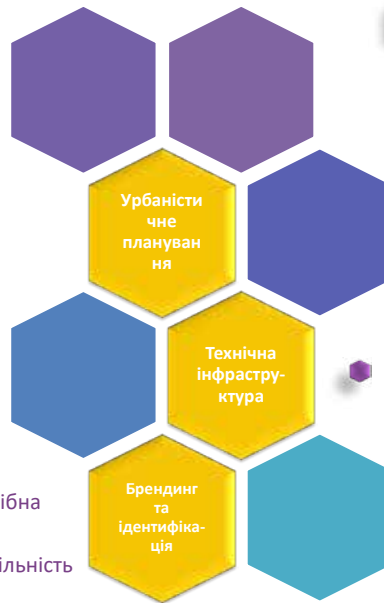
Мастерплан спрямовує місто на відновлення та розвиток відповідно до стандартів сталого містобудування та створення сприятливого для життя і привабливого середовища для його мешканців та ділових партнерів.

Ініціативи "Поетапна відмова від газу" для набуття Тростянцем енергонезалежності, а також плани відновлення інфраструктури від транспорту до водопостачання та сучасної утилізації твердих побутових відходів, створення осередків міста – комерційного, освітнього, спортивного фахово опрацьовані й обраховані в цьому важливому документі.

Міський голова Юрій Бова висловив подяку розробникам Мастерплану за важливу й величезну виконану фахову роботу на благо нашого міста, його теперішніх жителів та його майбутніх поколінь! Експерти, в свою чергу, зазначили, що Тростянець – перше невелике місто, що вже має Мастерплан й стане в цьому прикладом для інших українських громад. Повідомили в мерії Тростянці.

Що необхідно зміцнити?

- Майбутнє дітей
- Культура
- Привабливі зони для спілкування
- Економічне процвітання
- Соціальна інфраструктура
- Дозвілля / Розваги / Кулінарія
- Щоденні потреби та роздрібна торгівля
- Транспорт та мобільність

Якість життя
Сталий розвиток

- Енергія
- Водопостачання та водовідведення
- Майбутнє молоді / Освіта
- Відходи

МІСТОБУДУВАННЯ

NEW BALANCE TROSTIANETS

за підтримки:
Пана Ханнеса Хорвата
Пана Йозефа Луггера

ЦІЛІ - ПРЕАМБУЛА

Хоча ми знаходимося за багато кілометрів, місто дало нам загальне уявлення про різні райони міста за допомогою відгуків, даних та відео прогулянок містом.

Руйнування та шрами війни змушують нас зазирнути у майбутнє та внести корективи у структуру міста.

Важливими питаннями для сучасних міст сьогодні є адаптація до зміни клімату, збереження та просування різноманіття функцій у центрах, мобільність мешканців, економіки та повернення виробництва до міста.

Всі наші міркування враховують конкретні виклики.

Мастер план базується на ідеї стійкого та самодостатнього міста

ЦІЛІ

Основні цілі Мастер плану (на що орієнтоване просторове бачення?)

- Місто зростатиме завдяки бізнесу, який стабільно функціонуватиме та ролі міста, як постачальника повного спектру послуг (у галузі охорони здоров'я, освіти, торгівлі).
- У просторовому розвитку міста Тростянець перевага надається «внутрішньому» над «зовнішнім».
- Концепція «мобільності рівних можливостей» поєднує райони з центром міста.
- Мастер план цінює наявне й перетворює його на живий центр шляхом «сміливого втручання».

Цілі документа (на що саме спрямований Мастер план?)

- Мастер план центру міста допомагає впевнено розвиватись, просувати місто та залучати інвестиції.
- Мастер план визначає просторове бачення та наступні кроки для його реалізації.
- Інтервенції / ідеї конкретизуються в оцінці витрат.

ОСНОВНА СТРАТЕГІЯ - БАЧЕННЯ

Центр міста Тростянець є живим та багатофункціональним не лише центром міста, а й району, осередком комерційної, адміністративної, культурної, освітньої діяльності та дозвілля. Життя на вулицях, нових площах і забудовах не припиняється.

Центр міста – це серце Тростянця радіусом близько 600 метрів.

Мастер план описує артерії стійкого та самодостатнього міста Тростянець, які живлять функціональні простори в самому серці:

- Комерційний осередок
- Центральний майданчик міста Тростянець
- Культурний осередок
- Освітній осередок
- Спортивно-розважальний осередок

ОСНОВНА СТРАТЕГІЯ - ПРОСТОРОВЕ ЗОНУВАННЯ

Розробити міську платформу завдяки більшій щільності використання.

- Вищі будівлі з міським озелененням
- Перетворення промислових зон на квартали змішаного використання
- Концентрація громадського користування
- Інтеграція спортивних заходів, фестивалів та інших подій
- Диверсифікація використання зеленої зони

Міська «фабрика» креативних ідей (ко-воркінг\ХАБ)
TOWN PLAZA

Ринок концепт "Naschmarkt" / Ринок фермерських продуктів або народних промислів «хендмейд»

Зона зустрічі для змішаного руху (авто, вело та пішоходного)

ЗЕЛЕНІ ЗОНИ

- Стабільна структура зелених зон (реагування на зміну клімату)
  - Міське охолодження
  - Міська вентиляція
  - Міська екологія
  - Артерії для спорту, відпочинку та туризму
- Створити придатний для будівництва ґрунт
- Зона зустрічі

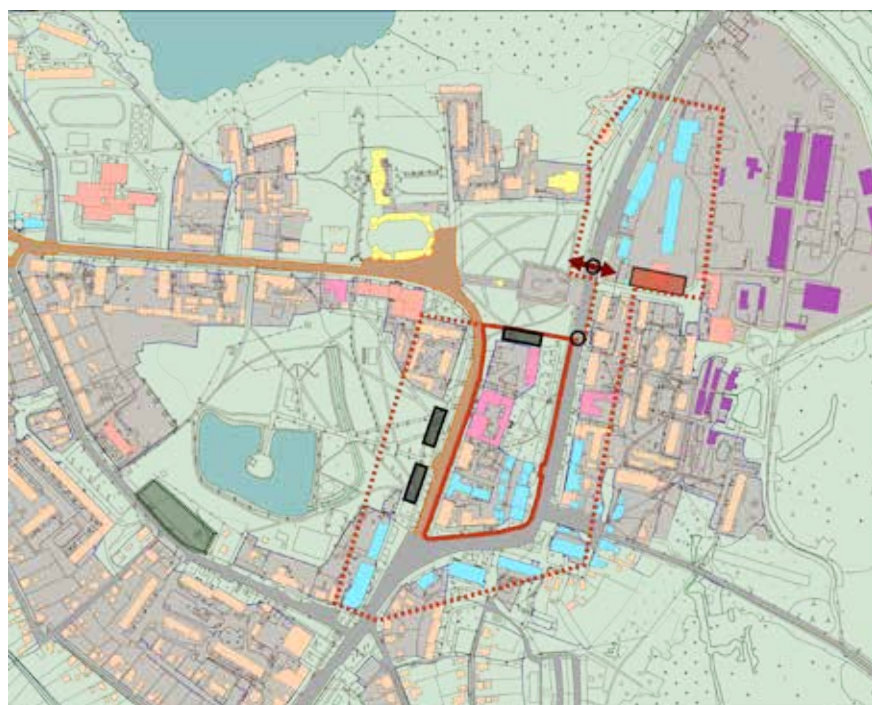
МОБІЛЬНІСТЬ

Створити основні артерії для:

- Моторизованого руху
- Пішохідного руху
- Велосипедного шосе
- Громадського транспорту

та придатний для життя громадян простір для зустрічей та спільного проведення часу

- Головна дорога
- Пішохідне та велосипедне шосе
- Зона зустрічі
- Станція громадського транспорту / «Алея миру»
- Артерія спорту і дозвілля

КОМЕРЦІЙНИЙ ОСЕРЕДОК

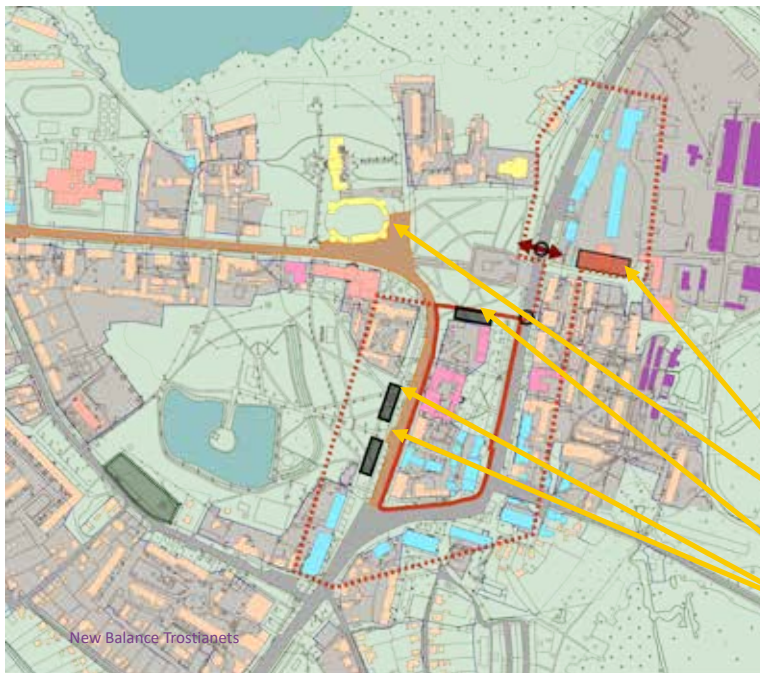
1-й крок:

Процес спільного планування для реалізації міської концепції, включаючи просторові переходи до ігрового майданчика, культурного осередка та «міської фабрики».

Основне призначення - адміністрація, роздрібна торгівля та гастрономія.

Рекомендуємо провести повну реорганізацію центрального кварталу для розвитку торгового центру, який відкривається на ринкову площу та міську площу.

«Ринкова площа» обмежена на заході двома «сигнальними» будівлями. Вони позначають вхід на майданчик. Ринок фермерських продуктів або народних промислів використовує вулицю - зону зустрічі, і пропонує продукцію фермерів та дрібних постачальників.

КОМЕРЦІЙНИЙ ОСЕРЕДОК

Основними будівлями міської площі, вільної від автомобілів, будуть міська адміністрація та багатофункціональна новобудова – «Будинок майбутнього».

Станція громадського транспорту перенесена до Будинку майбутнього, де шляхопровід оптимізує сполучення через головну транспортну вісь зі східною частиною міста.

Ринок фермерських продуктів або народних промислів «хендмейд» з кухнею та магазином, навчальна кондитерська, а також Будинок майбутнього описуються в наступному розділі.

Міська «фабрика» креативних ідей (коворкінг/ХАБ)
 Зона зустрічі. Доступ на автомобілі лише для мешканців та постачальників / Пішохідна зона – «Алея миру»
 «Будинок майбутнього»
 Ринок - концепт "Naschmarkt" / Ринок фермерських продуктів або народних промислів «хендмейд»

МАЙДАНЧИК В ЦЕНТРІ МІСТА

1-й крок:

Конкурс щодо дизайну відкритого простору «Майданчик у центрі міста Тростянець», в т.ч. інтерфейсу з новобудовами Сітіфарм та навчальної кондитерської.

Основним призначенням є ігрові та розважальні зони для дітей від 0 до 15 років.

Ми рекомендуємо загальну концепцію, яка пропонує вибірково покращення меблів, обладнання та маршрутів й, насамперед, визначає доступ із Комерційного осередка.

«Сигнальні» будівлі Ринку фермерських продуктів або народних промислів із кухнею та магазином, а також навчальна кондитерська з кондитерським магазином позначають вхід, а з іншого боку – ринкову площу.

Дизайн новобудов повинен бути легким й прозорим. Еталонними є рішення типу «теплиця» зі сталі та скла, що відкриваються в обидві сторони.

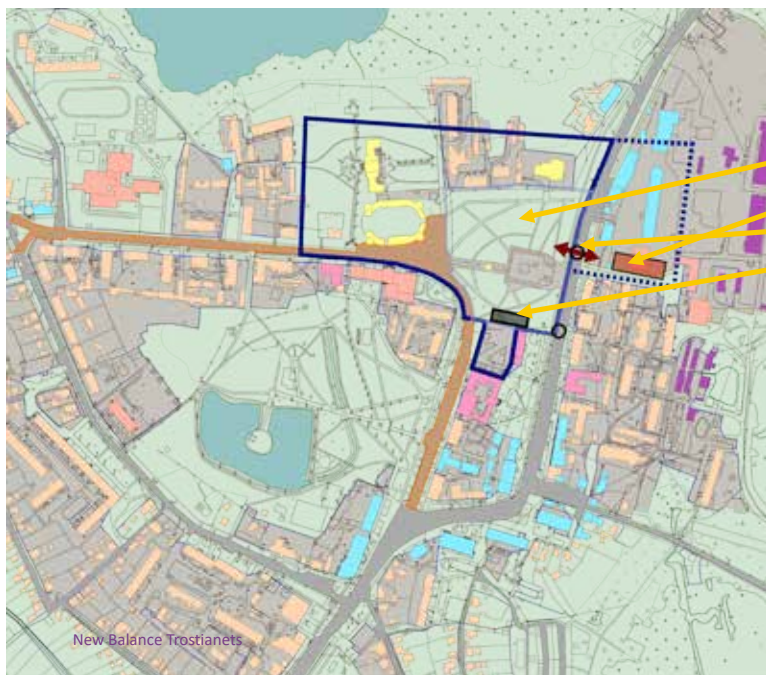
ВХІД НА МАЙДАНЧИК У ЦЕНТРІ МІСТА ТРОСТЯНЕЦЬ, ПРИКЛАДИ

© <https://www.rollingpin.at/konzepte-openings/inspiration-de-las-in-amsterdam>

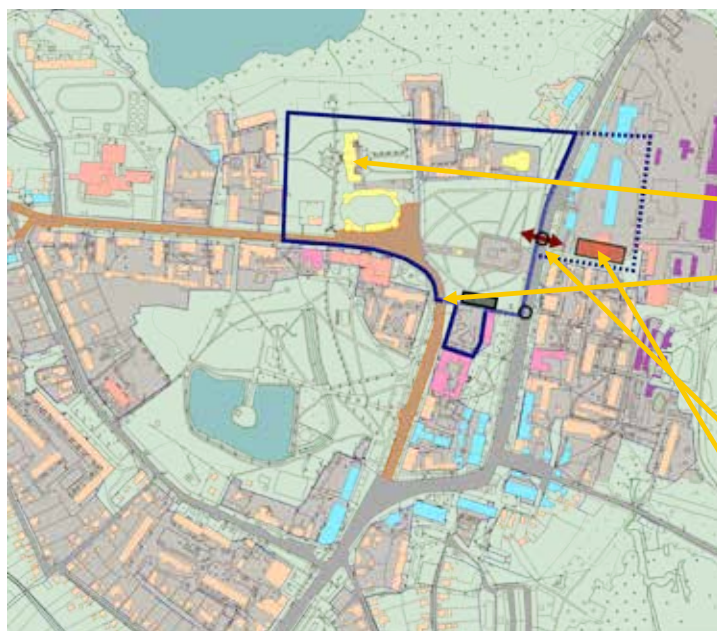
© <http://www.gashaus-cafe.at>

КУЛЬТУРНИЙ ОСЕРЕДОК МІСТА

- Town Plaza
- Міська «фабрика» креативних ідей (коворкінг/ХАБ)
- Перехід до громадського транспорту
- “Будинок майбутнього”

Культурний осередок міста Тростянець - доступний та надихаючий. Він забезпечує високу якість відпочинку. Площа має бути перетворена на місце №3, оскільки багатофункціональна площа з міськими меблями та просторовою огорожею сприятиме активному використанню. У майбутньому люди будуть тут зустрічатися, читати, слухати та створювати музику. Дизайн враховує наявні будівлі та охоплює центральну вісь. Конкурс визначить оформлення площі. Додаткові прогулянкові маршрути з'єднують площу з набережною та міською фабрикою.

КУЛЬТУРНИЙ ОСЕРЕДОК МІСТА

- Надалі музей буде перетворено на **Будинок пам'яті**, який відобразить події та вплив війни.
- Інший кінець кварталу відзначений **Будинок майбутнього**. Основний настрій у ньому - радість та бадьорість, травматичні спогади трансформуються у впевненість. Доступне мистецтво стилізації, самовираження, форми та музики розгортається у відкритому для використання будинку.
- Станція громадського транспорту з естакадою** зміцнює зв'язок із містом.
- Міська фабрика (ХАБ)** - це яркір, що примикає до індустріального парку. Економічні можливості створюються в майстернях із ремісництва.

ПРИКЛАДИ ПЛАЗИ ДЛЯ КУЛЬТУРНОГО ОСЕРЕДКА МІСТА

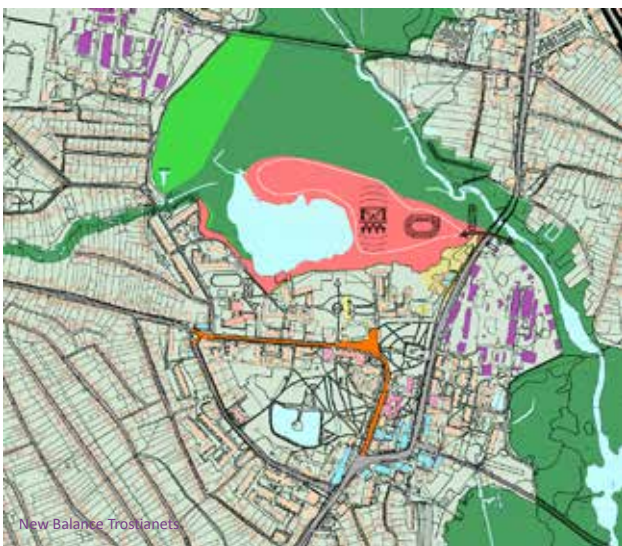

ОСВІТНІЙ ОСЕРЕДОК МІСТА

Навчальні заклади у центрі міста з'єднані зоною зустрічей. Шкільний маршрут веде до нової зупинки громадського транспорту та поживляє прилеглі міські квартали.

У перспективі навчальні заклади заплановано розширювати.

СПОРТИВНО-РОЗВАЖАЛЬНИЙ ОСЕРЕДОК МІСТА

1-й крок:

Створення детальної концепції цілорічного використання багатофункціональної арени. (Для концертів та спорту)

Чотири осередка міста розташовані на міській терасі. На північ ділянка схиляється вниз до центральної зеленої зони. Тут знаходиться загальнонаціональна розважальна та спортивна арена.

Тераси з місцями для сидіння та стояння орієнтовані на сцену. З боку міста можна проводити заходи середнього масштабу з кількістю відвідувачів від 5 до 10 000 осіб. Концерти за участю до 50 000 відвідувачів та більше можуть проводитись на півночі.

У майбутньому інфраструктуру для спорту та готелів можливо побудувати вздовж головної дороги.

СПОРТИВНО-РОЗВАЖАЛЬНИЙ ОСЕРЕДОК МІСТА ТРОСТЯНЕЦЬ

ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ

1. Територія сміттєзвалища (зона переробки)

Сміттєзвалище, що складається з:

1. Сміттєзвалище та зони моніторингу
2. Зона прийому та експлуатації

Центр переробки: на місці нового сміттєзвалища населення матиме можливість зберігати інші фракції відходів, ніж уже відсортовані в домогосподарствах, а саме:

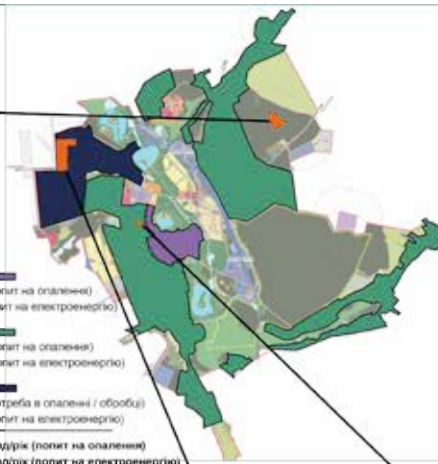
- Садові відходи
- Будівельні / Від знесення відходи
- Великогабаритні відходи (наприклад, матраци, меблі)
- Електроніка (наприклад, непрацюючі комп'ютери, екрани, телевізори, холодильники)
- Полістирол / Залишки від пакування
- Будь-яка фракція відходів, визначена як накопичена за результатами місцевого соціального дослідження

Центр міста: 12,903 МВт/год/рік (попит на опалення)
 4,286 МВт/год/рік (попит на електроенергію)

Периферія: 51,552 МВт/год/рік (попит на опалення)
 28,719 МВт/год/рік (попит на електроенергію)

Промисловість: 30,138 МВт/год/рік (потреба в опаленні / обробці)
 20,878 МВт/год/рік (попит на електроенергію)

**Разом: 94,593 МВт/год/рік (попит на опалення)
 51,882 МВт/год/рік (попит на електроенергію)**

3. Мережа централізованого тепlopостачання

Теплогенерація:
 Центральне тепlopостачання центру міста живиться від:
 Біомаса (Котел тільки для тепlopостачання)

Периферія:
 Інтеграція індивідуальних теплових насосів

Генерація електроенергії:

- ФЕС 1 черга (вже встановлена)
- ФЕС стадія 2
- Монтаж фотовольтаїчної покрівлі

2. Вода / Стічні води

Відповідність директивам ЄС: (якість питної води, очищення стічних вод та осаду, тощо)

100% покриття послуг водопостачання та водовідведення

Впровадження повного третього рівня SCADA (моніторинг та автоматизоване управління)

Розміщення нової очисної станції на місці існуючої «залізничної станції», реконструкція «промислової очисної станції»

4. Фотовольтаїчні установки великої потужності

Доступна земельна ділянка: 13,5 га

Обидві фотовольтаїчні станції (етапи 1 і 2) можуть покрити 77% річного попиту на електроенергію

3. Завод на біомасі (1,5 га)

Рекомендації:

- Розумні капіталовкладення
- Монтаж в місті (немає довгих з'єднувальних труб)
- Не потрібне впровадження абсолютно нової системи управління лісовим господарством
- Найсучасніші технології з багаторічним досвідом
- Обґрунтована площа виробничого майданчика максимум 1,5 га

БУДІВЛІ

Програма реконструкції приватних будинків та багатоквартирних будинків на периферії

Заходи:

- Енергетична санація (EE)
- Вентиляція з рекуперацією енергії (ERV)
- Повітряний тепловий насос (ASHP)
- Фотоелектрична станція (PV)

Програма з реконструкції громадських будівель

Заходи:

- Енергетична санація (EE)
- Вентиляція з рекуперацією енергії (ERV)
- Реконструкція теплообмінників ЦТ (ITP)
- Фотоелектрична станція (PV) на 4-6 об'єктах демонстраційних будівлях

Програма відновлення будівель для центру міста

Заходи:

- Енергетична санація (EE)
- Вентиляція з рекуперацією енергії (ERV)
- Модернізація теплообмінника ЦТ (ITP)
- Фотоелектрична станція (PV)

© Тростянецька міська рада

ЗРОБІТЬ МІСТО ПРИВАБЛИВИМ ДЛЯ ЖИТЕЛІВ, ЯКІ ВИЇХАЛИ, ТА ПОТЕНЦІЙНИХ МІГРАНТІВ

Будинок майбутнього / Сад майбутнього

Допоможе залікувати травми дітям, жінкам і чоловікам. Найвища цінність – це людина, яка має можливість виражати себе. Будинок – це місце, доступне для всіх і простір для:

- Догляду за собою (перукарня, манікюр, і т.д.)
- Творчого розвитку: музики, живопису, танців та художніх експериментів
- Проведення свят, барбекю, приготування їжі та випічки

Разом із:

- багатофункціональною сценою всередині і зовні, і ...вмонтований у будинок, який трансформується та може змінюватися відповідно до потреб. Для житла та офісів, для послуг й громадських приміщень, наприклад, як Сад майбутнього.

Будинок спогадів

Зберіть спогади про людей, яким довелося покинути місто під час війни, про людей, які переїжджають до міста зараз і в майбутньому. Задokumentуйте знесення об'єктів, зміни та предмети, необхідні для відновлення зруйнованого музею.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Комерційний осередок

- Торговий центр
- Ринок
- Міська площа
- Пішохідна зона
- Станція громадського транспорту
- Естакади
- Будинок майбутнього / Сад майбутнього
- Процедура кооперативного планування Комерційного осередку

Майданчик

- Додаткове обладнання для дитячих майданчиків та розваг
- Ринок фермерських продуктів або народних промислів «хендмейд»
- Навчальне кафе
- Детальне планування майданчика

Культурний осередок

- Детальне планування культурного осередку
- Зручність використання площі та меблів
- Огородження Плази (конкурс та реалізація)
- Будинок спогадів
- Сад майбутнього
- Міська фабрика креативних ідей (ХАБ)

Спортивно-розважальний осередок

- Арена (зони відпочинку)
- Арена (двостороння сцена, подвійна сцена)
- Спортивна готельна інфраструктура
- Дерев'яна споруда міської вежі, переправа
- Набережна
- Загальне детальне планування культурного осередку

ТОП-5 настільних ігор в Тростянецькій публічній бібліотеці

- ◆ "Манчкін". Гравці спускаються в уявне підземелля, де зітнуться з монстрами і знайдуть величезну кількість обладунків та багатств.
- ◆ "Військова Монополія" – гра пов'язана з останніми подіями в Україні. Акцент у грі зроблений на тих речах, які об'єднали нашу націю в цей тяжкий період.
- ◆ "SATAN. Колонізатори" – це світовий бестселер, який підкрив увесь світ. Кожен з гравців засновує перше поселення та починає досліджувати шляхи до невивчених земель.

- ◆ "Кодові імена". Настільна гра, яка перенесе вас у світ шпигунів та загадок. Ви будете розгадувати секретні шифри, будувати містки між словами та краще пізнавати інших гравців.
- ◆ "Dixit Odyssey" – це прояв вашої творчої індивідуальності. Загадування, здогадки, відгадування, нарахування очок.

Вони прості в освоєнні, ідеально підходять для дружнього дозвілля і в них хочеться грати знову і знову, то в спробах відігратися за минулі невдачі, то в прагненні досягти нових вершин.

Приєднуйся до клубу настільних ігор <https://t.me/+4-lvuY8df9MzMjMy>.

Щосуботи в молодіжному просторі бібліотеки. Ми чекаємо на тебе!

Благодійний фонд "Доброта" запускає процес відновлення лісосадницької станції у Тростянці

Всесвітнім фондом охорони культурної спадщини було обрано першу в Україні пам'ятку архітектури зі статусом національного значення "Будинок управителя маєтками Л.Є. Кеніга" (охорон. № 1548) для фінансування проведення протиаварійних та невідкладних консерваційних робіт, з метою збереження об'єкта культурної спадщини.

Наразі пройдено усі юридичні процедури із Міністерством культури та інформаційної політики України, погоджено надані фондом проєкту рішення та отримано дозвіл на початок виконання протиаварійних та невідкладних консерваційних робіт на об'єкті.

Науковим керівником проєкту став Залужений архітектор України Володимир Биков, який допомагає фонду з реалізацією даного проєкту.

Всесвітнім фондом охорони культурної спадщини було підтримано проєктну заявку БФ "Доброта" на суму 41 890 євро для виконання протиаварійних та невідкладних консерваційних робіт на об'єкті.

КУДИ МИ ЇЗДИЛИ? Ось вам відповідь

Довга, складна, насичена подорож через всю Україну до Львова подарувала нам круті емоції, неймовірне натхнення, а головне – багаж знань.

11-12 липня 2023 р. у Львові ми обмінялися досвідом з колегами з Сум, Києва, Львова, Луцька, Харкова, Херсона та навіть Одеси! Як представниці ХАБу, ми збагатили свої знання щодо адвокації та розробки адвокаційних планів, стратегування в умовах невизначеності, психологічних аспектів підтримки команд та розвитку в умовах тривожності.

Загальна поїздка довжиною більше ніж 2000 кілометрів була того варта. Від щирого серця говоримо, що пишаємося собою і тим, як представили наш Центр неформальної освіти!

Проект "Підтримка Літньої школи демократичної освіти в рамках роботи Центру неформальної освіти "Тростянець" в співпраці з ГО "Центр Європейської інтеграції Слобожанщини" за партнерства ГО "Клуб "ШАНС"", Тростянецькою публічною бібліотекою, в рамках проекту "Програма ЄС Міцні Регіони – Спеціальна програма підтримки України" співфінансується Європейським Союзом та Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) та реалізується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

початок курсів
3D - МОДЕЛЮВАННЯ

Ми топаємо у ногу з часом, тому й запустили курси 3D-моделювання на базі центру неформальної освіти. Щойно завершилось наше перше заняття, котре проводив наш експерт Владислав Степчин.

Ми ознайомилися з нашим новим обладнанням, навчилися базовій роботі у програмі TinkerCard, а також поговорили про інші застосунки, котрі можемо використовувати в роботі.

Заняття не обмежилося теорією: кожен відвідувач змодельював брелок з авторським візерунком і вже наступного заняття матиме змогу забрати його собі.

ХІБУКІ - ТЕРАПІЯ

початок

Обійми — одна з найбільш дивовижних і доступних речей, які здатні заспокоїти дитину, адже знижують рівень стресу, покращують настрій, розслаблюють тіло й нервову систему, дають відчуття захисту, турботи, любові й розуміння.

Хто може допомогти дитині отримати такі необхідні зараз обійми? Звичайно, люблячі рідні. А ще — чудовий собака-обіймака Хібукі — унікальна терапевтична іграшка, яка допомагає пережити травму, впоратися з болем, втратами й руйнуваннями, спричиненими російською військовою агресією.

В #Тростянецька_публічна_бібліотека розпочав свою роботу клас з хібукі-терапії під пильним наглядом сертифікованої психологині Юлії Лазаренко. Тепле спілкування в дружньому колі, ігри, арт-терапія, багато сміху та смачні солодощі. З нетерпінням чекають наступної зустрічі!

P.S. Щоб заспокоїти й обійняти якомога більше українських дітей з Ізраїлю до кожного учасника наших занять вже їде пес Хібукі.

Архітектори презентували громадськості концепцію майбутньої розбудови Тростянця

6 червня 2023 р. до Тростянецької міської ради завітали проєктанти з ТОВ "Енвітек": директор Віктор Михайловський та головний архітектор Олексій Попов, які представили для обговорення концепцію забудови житлових масивів по вулиці Нескучанській та біля колишньої спортбази, історико-культурного заповідника "Стародавній кордон" у селі Боголюбове, організації паркової території у Нескучному, а також реновації суспільного простору та будівлі міської ради.

На зустрічі, яку провів міський голова Юрій Бова, були запрошені освітяни, медики, фахівці культурної сфери, керівники комунальних підприємств, представники громадськості, апарату Тростянецької міської ради. Узяв участь в обговоренні й директор обласного департаменту містобудування та архітектури Володимир Биков.

Проєктанти, які вже декілька місяців працюють над цим масштабним проєктом, запропонували для обговорення візуалізацію по п'яти локаціях Тростянецької громади: будівництво житлового мікрорайону по вулиці Нескучанській; забудова замиськими будинками території поблизу колишньої спортбази; сучасна реконструкція будівлі міської ради та простору навколо неї; навчальний центр інноваційних

технологій з етнопоселенням та науково-просвітницькою станцією у селі Боголюбове; та концепцію благоустрою території прибережної зони навколо озер у дендропарку "Нескучне".

На вулиці Нескучанській з'явиться новий житловий комплекс, який розробники пропонують забудувати сучасними три-чотириповерховими будинками, створити паркову зону та повноцінну інфраструктуру. Цей комплекс буде створений таким чином, щоб мешканцям було комфортно жити, працювати, розважатися та займатися покупками без необхідності залишити його межі. Всі будинки були спроектовані в сучасному стилі з елементами ретро, енергоефективні, зручні та естетично привабливі.

В урочищі Нескучне, з метою зручності для відвідувачів, проєктанти запропонували влаштувати додаткову третю греблю, декоративні елементи на всіх греблях, понтони для відпочинку на озерах, зміцнення берегової зони та створення повноцінних пішохідних та велосипедних доріжок на всій території дендропарку.

Недалеко від колишньої спортивної бази буде розташована повноцінна вулиця з котеджами, які будуть енергоефективними та мальовничими.

Особливу увагу привернула візуалізація об'єктів у селі Боголюбове, де архітектори пропонують звести сучасний навчальний центр інноваційних технологій з науково-просвітницькою станцією, музеєм, кінними стоянками та етноселенням, яке буде використовуватися для наукових заходів, фестивалів та інших подій.

Крім того, розробники представили варіанти модернізації будівлі міської ради, включаючи термомодернізацію та створення сучасного простору навколо будівлі із

зонами для відпочинку та спілкування.

Учасники зустрічі адресували чимало запитань як київським архітекторам, так і міському голові.

Зокрема, жваве обговорення точилося щодо облаштування житлових зон комунікаціями: водопостачанням, водовідведенням та чи не завдасть збитків дендропарку та водним об'єктам така масштабна забудова у Нескучному. На це питання відповів міський голова:

"На сьогодні громаді залишилися у спадок від попере-

дньої влади старі та зношені очисні споруди, які були збудовані ще за радянських часів. До початку повномасштабного вторгнення процес реконструкції очисних споруд було розпочато, але через воєнний стан не завершено. Це питання з будівництвом нових житлових комплексів звісно буде вирішено, частина стоків буде направлена через колектор по вулиці Б. Хмельницького, що дозволить розвантажити очисні споруди по вулиці Набережній, тож екосистемі навколо Нескучного нічого не загрожує".

"Можу сказати відверто – останні декілька років на території Сумської області не було такого масштабного проекту, – зауважив головний архітектор області Володимир Биков, – проекту масштабного, актуального. Сьогодні наша реальність така, що ми вимушені приймати рішення доленосні, рішення швидкі й релевантні. Сьогодні ми будемо архітектуру нової

держави, іміджу цієї держави. За такими перебудовами – наше майбутнє, бо потрібно прагнути до втілення мрій через щоденну кропітку роботу. Сьогодні розкрився ваш талант архітекторів, які показали, що потрібно дивитися не під ноги, а вперед. І Тростянецька громада показує іншим громадам приклад, як потрібно розбудуватися, як потрібно віднов-

люватися після руйнувань, як громаді розкривати свій потенціал, використовуючи наявні територіальні ресурси для майбутнього розвитку".

Міський голова Юрій Бова подякував творчому колективу ТОВ "Енвітек" за чудову креативну роботу.

"Те, що зроблено сьогодні – це колосальна праця проєктан-

тів, які зуміли побачити, обдумати, оцінити та облаштувати кожную деталь, та візуалізувати у вигляді готової концепції. Ми бачимо перед собою п'ять проєктів, але вони є частиною одного цілого. І це – майбутнє нашої громади. Адже якщо у нас є проєкти, то ми їх можемо пропонувати різноманітним фондам, організаціям, забудовникам тощо. І дуже важливо,

що тут у нас поєднуються житлові зони з зонами для відпочинку і для роботи. Адже це повноцінна інфраструктура, яка зможе привабити до Тростянця не лише туристів, але й людей, спеціалістів, лікарів, освітян, які захочуть оселитися у наших мальовничих місцях та

працювати у громаді. Тому ми будемо й далі працювати над такими проєктами, маючи на меті покращення життя, розбудову, розвиток. Щира подяка фахівцям з ТОВ "Енвітек", які впровадили настільки масштабний і дуже цікавий проєкт".

СЕЛО – ЦЕ НЕ ВИРОК

Як живе та працює фельдшерка за 15 км від кордону

trybuna.sumy.ua

Село Солдатське знаходиться за 15 кілометрів від кордону з Росією. До центру об'єднаної територіальної громади – Тростянець – 25 кілометрів. У селі на 350 мешканців працює один фельдшерський пункт. Керує ним Надія Максимівна Панова, вона мешкає й працює у цьому селі з 1991 року.

Дістатися до нашої героїні було непросто, бо через велику війну вже розпочатий проєкт оновлення дороги до населеного пункту відклали, тож частину шляху доводиться їхати доволі повільно.

Із Надією ми починаємо розмову з повномасштабного вторгнення, адже 24 лютого 2022 року через село йшли російські танки.

Жінка говорить, що вранці 24 лютого їй зателефонувала донька і сказала: "Війна". На той момент у селі ще нічого не було чути, фельдшерка зібралася та пішла на роботу. Щочетверга у Солдатському базар, тож у центрі багато людей. Надія питала в односельчан: "Ви чули, що війна?", а їй відповідали: "Що це ти таке придумала?". Згодом жінці зателефонувала родичка з Путивльського району і сказала, що їх обстріляли з "Градів".

"Ми не спали стільки ночей, вибилися із сил, – говорить Надія. – У медицині було багато роботи, хворіли люди, в основному зверталися щодо проблем із тиском. Усі ліки я забрала додому і там приймала пацієнтів. Коли потеплішало, почала їздити на виклики велосипедом".

"Я розкажу про це в центрі, й тут ми чуємо дуже сильний гул, – говорить Надія. – Це пішли колони російських танків. Паніка була страшна. Додому я йшла перебіжками, бо якраз із тієї сторони назустріч їхала техніка, залишаючи глибокі колії на дорозі. Танки гули цілу ніч, цей звук важко зчимось сплутати – вони курсували селом туди-сюди, частина техніки пішла на Охтирку, частина – на Тростянець. 25 лютого ми вже відчули, як працюють "Гради" – стрибали в погріб щучкою, бо не розуміли, що відбувається".

За словами фельдшерки, Солдатському пощастило, що росіяни не затрималися у селі надовго, тим самим, завдавши людям менше шкоди.

Надія говорить, що на початку повномасштабного вторгнення вони не розуміли, куди ховатися та звідки чекати прильотів. Коли у березні до Солдатського зайшла 93-тя бригада "Холодний Яр", яка звільняла Тростянецьчину, військові заспокоїли місцевих жителів і розказали, як і від чого ховатися.

Жителі села були раді зустріти "Холоднорівців". Усі почали гуртуватися, несли їжу, готували котлети, борщі, млинці, вареники, приносили домашнє молоко. Коли військові вийшли з села, настала тиша, яка трохи лякала місцевих жителів, адже вони відчували себе менш захищеними. Надія говорить, що й досі відслідковує новини про 93-тю

Надія Панова показує велосипед, яким їздила на виклики до пацієнтів

Фельдшерка Надія Панова

бригаду і хвилюється за військових, які стали їй рідними.

На початку повномасштабного вторгнення у однієї мешканки Солдатського стався гострий панкреатит. Тиждень Надія колола їй уколи, шукаючи варіанти, як доправити пацієнтку до лікарні. На той момент Тростянець був окупований, а Охтирка знаходилася під постійними обстрілами. Колеги з хірургії у Великій Писарівці сказали, що вони готові надати допомогу, але пацієнтку потрібно туди доправити, адже швидка до Солдатського не доїде. Зрештою, куми Надії відвезли хвору до лікарні на своєму авто.

Спочатку Надія контактувала зі своїм керівництвом у Тростянці, потім зникли світло та зв'язок. Жителі відчували себе відрізаними від усього світу. Надія із чоловіком манівцями виїжджали в Полтавську область, щоб купити бензин для генераторів і медикаменти, яких потребували її пацієнти.

Руйнувань у Солдатському багато, та з місцевих жителів ніхто не постраждав. Надія говорить, що будинки – це будин-

"Наше село віддалене, тому я завжди налаштовувала людей, щоб кожен мав мінімальний запас ліків для свого діагнозу, – говорить Надія. – Я дуже переймалася за пацієнтів із цукровим діабетом, бо це люди, які у будь-який момент можуть впасти в кому. Потім якось волонтери почали пробиватися до нас, привозити ліки. Щойно Тростянець звільнили, ми з чоловіком уже були у волонтерському центрі, де я набрала ліків, які мені були необхідні для роботи".

ки, вони відремонтуються, не можна повернути лише життя.

До фельдшерського пункту Надія прийшла, коли звільняли Тростянець, і одразу почала наводити порядки. Після обстрілів повилітали вікна та пошкодився дах. Будівлю по-троху ремонтували, наразі у її частині створюють центр для ВПО, увесь дах замінили на новий. Фельдшерка говорить, що невдовзі планується ремонт і в кабінетах фельдшерського пункту.

Переїхала в Солдатське через кохання

Сама Надія Панова родом із Нової Слободи Путивльського району. У Солдатське переїхала, коли вийшла заміж за місцевого жителя. Вона та її майбутній чоловік познайомилися, коли були свідками на весіллі. Жінка говорить, що це було кохання з першого погляду. У подружжя двоє дітей та троє онуків.

У дитинстві Надія мріяла стати вчителькою української мови, але після того, як у старшій школі потрапила до лікарні, вирішила, що буде медиком.

Говорить, жодного разу за все життя не пожалкувала про свій вибір.

Кар'єру Надія почала в хірургічному відділенні путивльської лікарні. Після переїзду у Солдатське працювала акушеркою, медсестрою та дитячою медсестрою. Фельдшерка згадує, що в 1991 році у селі був стаціонар, прийом вели лікарі, в тому числі й стоматолог, працювала своя швидка допомога.

Додає – як тільки переїхала у Солдатське, у розпорядженні медиків ще були коні та конюхи. Старші медпрацівники розповідали, що вони навіть звіти, які зараз пересилають електронною поштою, їздили здавати на повозці.

"У селі є діти, за якими я наглядала, а зараз вони вже одружилися і мають своїх дітей, – говорить Надія. – Мій чоловік іноді дивується, як я усіх пам'ятаю. Я знаю, що найстарша в селі бабуся 1927 року народження. Знаю, хто наймолодший. Стараюся усіх пам'ятати, бо бувають моменти, коли телефонують серед ночі, і треба швидко зрозуміти, хто це і що за ситуація".

"Якщо не чути вибухів, то ми вже боїмося, – говорить Надія. – Буває дуже чути, буває трохи далі звуки. Ми вже більш-менш прилаштувалися. З початку повномасштабного вторгнення, коли я сплю вночі, то чую все, я не можу виключити себе і спати, як раніше".

Надія завжди кладе телефон біля себе, коли лягає спати. Зараз, коли у неї живуть онуки, вона вимикає звук і ставить віброрежим, а коли онуків немає, то звук на смартфоні завжди на повну. Фельдшерка говорить, що пішла на цю роботу не для того, щоб вимкнути телефон і спати собі спокійно. Надія вважає, що навіть телефонна розмова, у якій вона заспокоїть пацієнта та розкаже, що робити, дуже допомагає людям.

Надія говорить, що за все її життя було дуже багато різних робочих випадків, у тому числі і доволі складних. Одного разу у немовляти сталася зупинка дихання через анафілактичний шок. Фельдшерка викликала швидку допомогу, схопила дитину і на машині поїхала назустріч швидкій. Згадує, що коли передала малюка колегам, відчула, що в неї занімили руки. Дитину врятували, наразі у неї все в порядку.

Надія живе зараз з донькою та невісткою. Разом із ними онуки. Найменшому – 11 місяців.

"Мені легше, коли всі діти тут. Так я і поняньчуся, і їсти наготую. Господарство у нас

зараз невелике – курчата, собачка й коти з кошенятами. Уже ми пройшли той період у житті, коли були і корови, і свині, і багато городів".

Нас обстрілюють, а ми працюємо

Наразі у фельдшерському центрі можна лише перевірити рівень глюкози в крові. Щоб здати інші аналізи потрібно їхати до Тростянця автобусом, який ходить тричі на тиждень. Проте, до Солдатського приїжджають сімейні лікарі, Червоний хрест, Лікарі без кордонів, іноді привозять мобільні лабораторії. До війни був чіткий графік, а зараз про кожен приїзд Надія робить оголошення в інтернеті.

Окрім прийому пацієнтів у фельдшерському пункті, Надія ходить на виклики – влітку на велосипеді, взимку пішки, якщо це важкий випадок або якщо людина маломобільна.

"У мене є бабусі, яких я називаю своїми подругами, – говорить Надія. – Вони можуть прийти до фельдшерського пункту не лише, щоб виміряти тиск чи цукор крові, а й щоб

"Село – це не приговор, – говорить Надія. – Я буваю у місцях, де не часто бувають і містяни. До війни ми постійно їздили в місто до театру, кіно, просто сходити в кафе. Ми з чоловіком побували в Парижі, не раз їздили на море, у 2012 році об'їхали весь Крим машиною. У нас дуже креативні діти: на 25-ту річницю шлюбу подарували нам з чоловіком фотосесію-сюрприз. Ми приїхали, а нам кажуть – тут перукарня замовлена, тут фотографують. На 30-ту річницю ми родиною відпочили у спа-салоні. Все залежить від того, як ти себе налаштуєш, а в місті ти чи в селі живеш, це не так і важливо".

поспілкуватися, щось спитати. Тому іноді працюю не лише фельдшеркою, а й психологом".

Надія усе життя мріяла жити в місті. Говорять, що незамінних людей немає, але фельдшерка не впевнена, що багато хто з медиків захоче переїхати до села. Раніше вже були спроби залучити в Солдатське працівників з міста, але ніхто не погоджувався.

Фельдшерка впевнена, що для того, аби працювати, важливо розвиватися. Вона відвідує курси й тренінги, завжди обмінюється контактами з учасниками, на випадок, якщо треба буде поспілкуватися або отримати якусь допомогу.

У вільний час Надія плетє маскувальні сітки разом із односельчанами. Нещодавно вони збирали кошти на придбання тепловізора та дрона для військових. Говорить, що вони з чоловіком волонтерять для того, аби день не проходив даремно. Коли військові вручили Надії подяку, вона дуже розчулилася.

Говорить, що серед пацієнтів зараз багато проблем із тиском і нервових порушень, можливо пов'язаних із постійною тривогою, у якій живуть люди на прикордонні. Також зараз багато алергічних реакцій.

На питання, чого не вистачає для роботи, Надія, не вагаючись, відповідає – миру.

"Ми вистоїмо, щоб не робили ті нелюди, – говорить Надія. – Нас обстрілюють, а ми працюємо, ми саджаємо картоплю, ми народжуємо, життя продовжується. Ми не опускаємо руки".

Чим зайнятись із дітками з особливими освітніми потребами: ТОП-5 цікавих технік

Євгенія Железна,
журналістка

trostianets.city

Діти з особливими освітніми потребами займалися протягом 4 місяців щосереді у Тростянецькій публічній бібліотеці. Вони навчалися робити 3D-листівки, пізнавали нові техніки малювання, грали в настільні ігри та переглядали цікаві мультфільми.

Ми поговорили з Альоною Корнієнко, координаторкою проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій" та зібрали ТОП-5 напрямків роботи з дітками з особливими освітніми потребами.

Робота з дітками з особливими освітніми потребами в Тростянці

Проект "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій" та ініціатива з захисту для найбільш уразливих верств населення в Україні" реалізується за підтримки Фонду AVSI та його місцевим партнером ГО "Еммаус".

Донором проекту є Гуманітарний фонд для України.

"30 червня ми закінчуємо цей проект. Протягом чотирьох місяців щосереді ми займалися з дітками з особливими освітніми потребами. У нас були різноманітні майстер-класи, рухливі та настільні ігри, проводили вікторини, переглядали мультики. Тобто, робота з ними проводилася різно-

планова", – розповідає Альона Корнієнко.

12 дітей з радістю приходили на ці заняття і навчалися нового. З ними постійно знаходилася психолог Світлана Сорока, яка допомагала проводити комунікаційні ігри.

Оскільки цей проект завершується, команда працює над запуском нового.

"Днями у нас стартує новий проект на базі бібліотеки за фінансової підтримки GIZ – це 3D-майстерня для дітей. На жаль, нашим дітям з особливими потребами буде важко працювати за комп'ютерами, тому для них ми також шукаємо щось нове та цікаве".

Креативне малювання нетрадиційними техніками

Малюємо долоньками, за допомогою соломинок для напоїв, ватних паличок та простих прозорих пакетиків. Воно дозволяє розкрити творчі здібності, формує смак та естетичне сприйняття, а також тренує характер, посидючість та здатність доводити справи до кінця.

Використовуючи нетрадиційні методи малювання, можна розширити кругозір, пробуючи щось нове та незвичайне, а з деякими техніками навіть створити справжній шедевр.

Різноманітні майстер-класи

Можна займатись створенням об'ємної аплікації в техніці торцювання, виготовленням креативної іграшки, паперопластика, пластилінотерапією, 3D-листки.

Вони дають змогу розвинути креативність, розкрити їх потенціал якомога повніше та дати дітям можливість самореалізуватися.

Настільні ігри

Настільні ігри та пазли – це чудова альтернатива комп'ютерним "броділкам". Це можливість провести дозвілля весело та з користю разом друзями. Адже у світі гаджетів дитина позбавлена головного – живого спілкування.

Дітям цікаво грати в:

- ◆ Хто Я?
- ◆ Dooble Image,
- ◆ Дженга,
- ◆ Піца,
- ◆ пазли,
- ◆ Bingo Ringo,
- ◆ Подорожуємо світом.

Рухливі ігри на комунікацію та командні

Спортивні естафети, гра "Кеглі" та "Гольф", руханки під музику. Направлені на фізичний розвиток малечі, зокрема загальну координацію. Зміцнюють командний дух та згуртовують колектив, розвивають ритміку та мають рекреаційний ефект. Руханки подобаються навіть дорослим.

Кінозал та капсула читання з обговоренням

Діти насолоджуються компанією улюблених персонажів, зокрема пса Патрона. Серед наших вихованців центру він справжній фаворит. Під час занять також важливо читати, брати активну участь у дискусії. Проговорювати, що подобається, а що ні. Таким чином розвивається уяву та мислення.

КІБЕРСПОРТ, НАСТОЛКИ, МОВНИЙ КЛУБ:

7 цікавих активностей від Центру неформальної освіти Тростянця

Для дітей будь-кого віку важливим є не тільки отримання знань в школі, а й позашкільна освіта, яка забезпечує різнобічний розвиток і формування особистості. Центр неформальної освіти в Тростянці пропонує широкий вибір позашкільних активностей на будь-який смак. Центр вже зараз запланував низку активностей для різних вікових груп, а саме: Центр розвитку особистості Mult Club, Студія дизайну іграшок "Амігурумі", Кіберспортивний Game Club, Мовний простір та інші. Про деякі з них розкажемо в цьому матеріалі.

Центр живе далі

"Центр Неформальної освіти направлений на згуртування молоді, підтримку психоемоційного стану дітей шляхом проведення різноманітних заходів. Реалізуючи проект ми завжди питали думку молоді і в процесі завжди народжувалися нові ідеї і ми переформатовували заходи і робили саме те, що було потрібно дітям. Всі активності, які ми реалізували, мають значну популярність у дітей. Наприклад, в рамках Центру був організований Табір вихідного дня, який тривав 14 днів. Тобто, кожної неділі ми збирали 30 дітей і працювали з ними в креативному напрямку – від майстер класів до спортивних активностей. Наразі ми відроджуємо його, назвав "Центр розвитку особистості". Також популярності набули різноманітні майстер-класи", – розказала Координа-

торка Центру Альона Корнієнко в коментарі Тростянець.City.

Альона Корнієнко повідомила, що ідея проекту заключається в створенні Центрів неформальної освіти в Сумській області. Проект подавався громадською організацією "Простір вільних можливостей". Для його реалізації було обрано чотири локації. У Тростянці Центр діяв на базі двох бібліотек з різних районів, а також в двох селах громади. Але за 5 місяців координаційна група проекту об'їздила сім сіл, де неодноразово проводила майстер класи та інші активності.

"Щоб продовжити життя цьому Центру, ми подавали нові проекти через місцеву громадську організацію. Наразі з першого березня ми стартували з новим проектом. Тобто, Центр живе далі", – поділилася вона.

Мовний клуб

Центр Неформальної освіти Тростянець відкрив **мовний простір для підлітків**. Мовний клуб направлений на вдосконалення розмовної української мови для того, щоб зробити спілкування рідною мовою природнім скілом.

Мовний клуб запустили в рамках проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій" за підтримки фонду AVSI та ГО "Ем-маус".

Для кого Мовний клуб: для тих, кому складно перейти на українську, бракує лексики або для тих, у кого є бажання говорити українською на різні теми в цікавій компанії.

Вік: 12-14 років.

Місце проведення: Тростянецька публічна бібліотека, вул. Л.Татаренка 5А.

Коли: з березня місяця, дні та час узгоджують після реєстрації.

Вартість: безкоштовно.

Кількість місць обмежена. Участь лише за умови попереднього запису. Реєстрація за [посиланням](#).

Центр розвитку особистості

Центр розвитку особистості для 6-11 років пропонує дітям квести, розвиваючі ігри, конкурси, екскурсії, майстер-класи, Арт-майстерню, спортивні години, тематичні дні та інші активності.

Де: Тростянецька публічна бібліотека, вул. Л.Татаренка 5А

Коли: з березня місяця, дні та час узгодимо після реєстрації

Вік: 6-11 років

Вартість: безкоштовно.

Кількість місць обмежена. Участь лише за умови попереднього запису. Реєстрація за [посиланням](#).

Студія дизайну іграшок Амігурумі

Діти можуть доєднатися до **Студії дизайну іграшок**, де їх навчать в'язанню мініатюрних м'яких іграшок амігурумі. Центр неформальної освіти

Де проходить: Тростянецька публічна бібліотека, вул. Л.Татаренка 5А.

Для кого: 9-14 років.

Старт: з 1 березня.

Реєстрація за [посиланням](#).

Настільні ігри

Настільні ігри – це можливість провести дозвілля весело та з користю та знайти нові знайомства. Поціновувачі настільних ігор можуть зібратися та пограти в них щосуботи.

Серед ігрового асортименту є такі настільні ігри "Подорожуємо Сумщиною", "Монополія по ЗСУшному", "Кодові імена: Гра слів", "Колонізатори", "Манчкин".

Пластилінотерапія

Пластилінотерапія – це активність для найменших, яке розвиває дрібну моторику дитини і сприяє розвитку творчого мислення і координації. Майстер-клас проходить невимусно, діти можуть допомага-

ти одне одному, розповідати різноманітні цікаві історії та ділилися своїми вміннями.

Наприклад, діти під керівництвом майстрині Валерії Кожушко власноруч виготовили улюбленого героя мультфільму "Смішарики" – їжачка.

Майстер-класи

В Центрі діти різного віку можуть прийти на **майстер-класи** та навчитися своїми руками виготовляти креативні та практичні вироби.

Так, наприклад, майстриня Центру Олена Мороз у лютому провела творчу майстерню "Магніт з кавових зерен" для учнів 7 класу. В ході майстер-класу діти створили декоративні серця, прикрасили їх. Кожен виріб був виготовлений для благодійного ярмарку, кошти з продажу якої пішли на підтримку ЗСУ.

Також для молоді проводили майстер-клас з виготовлення банки для освячення та зберігання води на Водохреща, а діти креативили над м'якенькою іграшкою з фетру.

Кіберспорт

В Тростянецькій дитячій бібліотеці за ініціативи Влада Кудляя пройшли перші дитячі змагання з кіберспорту по грі "Rocket League". Діти змагалися у швидких п'ятихвилинних матчах та отримали свої подаруночки за перші місця.

У Тростянці організовують дні настільних ігор та грають зранку і до вечора: як потрапити на захід

Євгенія Железна,
журналістка

trostanets.city

У Тростянці організували виїзний ігровий візит у форматі "зранку до вечора". Цей формат передбачає прихід деяких учасників раніше, щоб вони могли ознайомитися з новими для себе іграми та зробити перерву, під час якої до них приєднуються нові гравці. Подія відбувалась у міській бібліотеці в рамках реалізації проекту "Фестиваль настільних ігор Ігробум". Головною метою – є розвиток мережі клубів настільних ігор та популяризація інтелектуального дозвілля серед молоді.

Координатор проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій" Альона Корнієнко розповіла журналістам, чим такі ігрові формати корисні для молоді та, як часто їх організовують у Тростянці.

Тростянчани потрапили у цікавий світ ігор

У наш час молодь дуже залежна від гаджетів. А дорослі міркують – як їх зацікавити чимось іншим. Тож Центр не-

формальної освіти у Тростянці постійно проводить різноманітні заходи, які спрямовані на "живе" спілкування, пошук друзів та спільне проведення часу. Вже не вперше у Тростянецькій публічній бібліотеці організований захід, де усі охочі

мали змогу відкрити для себе світ настільних ігор.

Владислав Діброва є громадським активістом, координатором клубу настільних ігор "Ігробум", що у місті Суми, а також він член Сумської молодіжної організації "Ліцей".

"Це не перша наша зустріч, до цього він приїздив до нас у січні. Цього разу він привозив з собою волонтерів, які теж не проти пограти у настільні ігри. І також з собою він привіз близько сотні різноманітних настільних ігор. Відвідувачів було дуже багато. Ми грали зранку і до вечора, бо настільні ігри дуже захоплюють. Був постійний потік людей. Цікаво, що вік ігromанів був від 12 років і до 45. Найбільше усього було молоді від 18 до 25 років".

За словами Альони Корнієнко, у Тростянецькій публічній бібліотеці на сьогодні близько 30 ігор, але ж молодь хоче спробувати свої сили у чомусь новому.

"Ігровий фонд ми хочемо доповнити, бо після нашої січневої зустрічі, започаткували на базі бібліотеки щосуботи "Клуб настільних ігор". Цей

клуб функціонує постійно. Діти люблять в них грати, але і хочеться у якісь нові ігри пограти. У рамках цього проекту Владислав Діброва подарує ігровому фонду бібліотеки декілька нових та цікавих настільних ігор".

Ігри були різноманітні – і легкі та швидкі. Категорії ігор також були різні.

"Особисто я дуже люблю гру AZUL. Але ми не лише в неї грали. Були ігри такі як "Діаманти", "Saboteyr", "Дюна"(по моти-

вах фільму "Дюна"), "Мікрополіс" ну і інші. Усі не пригадаю, бо дуже багато ігор було. Настільні ігри дуже розслабляють, допомагають відволіктися від сьогоднішніх реалій, напружити свій мозок та поринути у певні цікаві ситуації".

Тростянчани грають в настільні ігри

Чим корисні настільні ігри?

Головна мета зустрічей, де охочі грають в настільні ігри, – виявлення інтересів молоді. Адже саме через неформальне спілкування, а у цьому випадку через настільні ігри діти показують свої вміння, навички та таланти.

"Ми дуже багато дізнаємося, що наразі цікаве сучасним дітям, і на основі цього ми вже плануємо наступні наші зустрічі та заходи, де нашій молоді буде цікаво. Настільні ігри – це в першу чергу живе спілкування, а також це гарна можливість знайти нових друзів".

Надалі планують такі заходи повторювати. За словами Альони Корнієнко, цього разу

цікавість гостей була шалена, і деякі навіть не встигли пограти в усі ігри, які хотілося б.

"Не було такої гри, яка б не зацікавила присутніх. Були ігри занадто важкі, в них треба грати і годину, і дві, і три. Деякі є ігри, у які Владислав зі своїми друзями грає і усю ніч. Ті ж юнаки та дівчата, що до 18 років, більше цікавилися швидкими іграми".

Любителів настільних ігор запросили до ігрового простору "Антидах", що у Сумах. Тож юні тростянчан матимуть можливість разом з молоддю Сум пограти та завести дружні стосунки.

"На цей раз ми зібрали гарну команду, до якої входять наші місцеві активісти, які дуже люблять настільні ігри, члени дитячої дорадчої ради, які дуже підтримують і допомагають в організації різних заходів. Також ми запросили близько 10 юнаків та дівчат, які після заходу дуже "загорілися" пізнанням світу настільних ігор".

Щосуботи усі мають змогу долучитися до світу настільних ігор.

ДОЛУЧАЙТЕСЬ!

Кіберспорт у Тростянці: чим він корисний для дітей та як розвивається у місті

Євгенія Железна,
журналістка

Ініціатива "Грати, розвиватися, перемагати!" від Владислава Кудлая збирає дітей щонеділі в Тростянецькій публічній бібліотеці, де вони можуть покращувати свої навички в різних комп'ютерних іграх. Кожне заняття включає в себе обговорення цікавих моментів, командні змагання та підготовку до турніру з призовими місцями. Ініціатива реалізується в рамках проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій" та ініціатива з захисту для найбільш уразливих верств населення в Україні" за підтримки Фонду AVSI та ГО "Емаус", з донорською підтримкою від Гуманітарного фонду для України.

Координатор проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій" Альона Корнієнко голова Дитячої дорадчої ради, учень 11 класу ЗЗСО №3 Владислав Кудлай розповіли Тростянець.City, як розвивається кіберспорт у місті.

Що таке кіберспорт та яка його користь?

Кіберспорт – це сучасна форма спорту, яка полягає у змаганнях між гравцями у комп'ютерних іграх. Він сприяє розвитку координації рухів, реакції, логічного мислення та комунікативних навичок у дітей. Крім того, кіберспорт розвиває вміння приймати рішення в обмеженій кількості часу, вдосконалює вміння працювати в команді та підвищує рівень концентрації.

Головна мета таких занять – допомогти дітям у розвитку цих навичок та пропагувати

здоровий спосіб життя. Змагання та турніри можуть дати можливість дітям показати свої навички.

Надалі, діти можуть розвивати свої здібності в галузі кіберспорту та стати професіоналами в цій сфері, або використовувати набуті навички у своїй майбутній професії. Крім того, проведення занять з кіберспорту може допомогти дітям знайти нових друзів та розвиватися як особистості.

Кіберспортивний Game Club в Тростянецькій бібліотеці Тростянецький кіберспортивний клуб це частина проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій". Його започаткували за підтримки Фонду AVSI та ГО "Емаус". Ідея проекту полягає у тому, щоб надати дітям можливість відчувати себе в безпечній та заохочувальній громадській атмосфері, яка сприяє розвитку їх творчих здібностей та інтелектуальних здібностей.

Керівником клубу є Влад Кудлай. Він – голова ДДР при міському голові та школяр 11 класу ЗЗСО №3. За його словами, в клубі діти не тільки грають в комп'ютерні ігри, але й навчаються спілкуванню, командній роботі та розвивають свої креативні навички.

"Game Club – це не тільки можливість пограти в улюблені ігри, але й навчитися співпрацювати в команді, розвивати стратегічне мислення та підвищувати рівень концентрації. Ми дуже вдячні Фонду AVSI та ГО "Емаус" за підтримку цього

проекту, який має великий позитивний вплив на розвиток дітей та підлітків", – зазначив він.

Кіберспортивний Game Club розрахований на дітей віком від 10 до 14 років, а участь в клубі є безкоштовною. Крім того, клуб забезпечує дітей зручними умовами для гри: кожен учасник отримує доступ до комп'ютерів з необхідними іграми та програмним забезпеченням. Зустрічі проводяться щотижня, і на них діти мають можливість познайомитись з найпопулярнішими іграми,

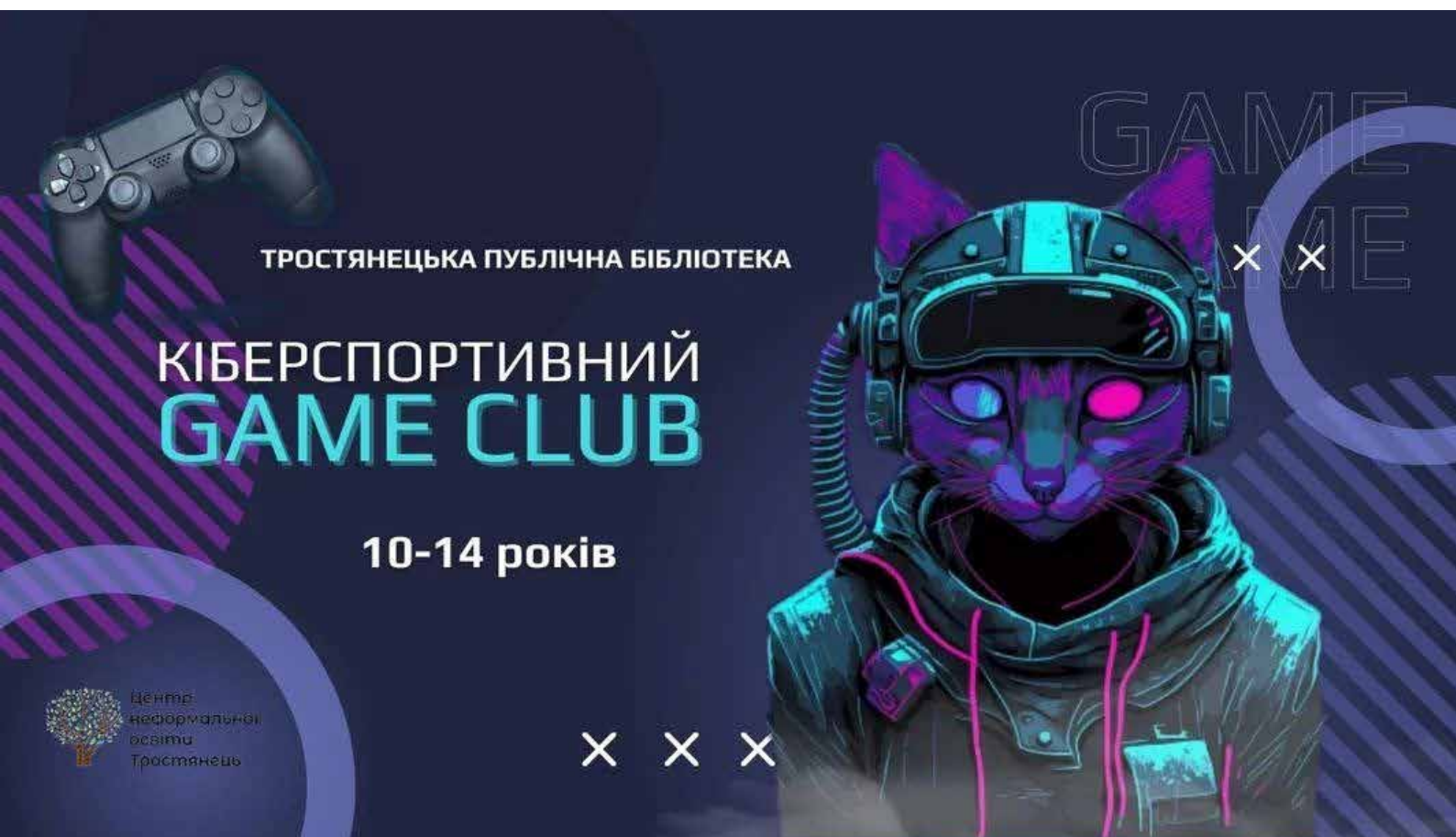
вивчати стратегії гри та брати участь у командних змаганнях.

"Ми створили спільноту, де діти можуть розвиватися, комунікувати та навчатися взаємодіяти один з одним. Це дуже важливо в наш час, коли залежність від гаджетів та комп'ютерних ігор стає проблемою для багатьох молодих людей", – розповідає він.

"Ми організуємо щомісячні круті змагання з призовими місцями", – розповіла Альона Корнієнко, координатор проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій".

від гри, але й показувати свої навички та спілкуватись з ровесниками.

Клуб почав свою роботу з 3 березня 2023 року, і наразі на заняття відвідують близько 25 дітей та підлітків. Вони активно беруть участь у всіх заходах. Зустрічі клубу відбуваються регулярно щотижня, а також проводяться щомісяця круті змагання з призовими місцями", – розповіла Альона Корнієнко, координатор проекту "Освіта в умовах надзвичайних ситуацій".

Турнір з кіберспорту в Тростянці

У кіберспортивному Game Club, що функціонує у Тростянецькій публічній бібліотеці, найпопулярніша відеогра CS:GO вже почала збирати дітей. Вона взагалі є однією з найбільших світових кіберспортивних дисциплін і має безліч прихильників. У клубі діти проводять час з користю, обговорюють цікаві моменти гри, беруть участь у командних

змаганнях та покращують свої навички в процесі гри. Найближчим часом по грі CS:GO відбудеться турнір з призовими місцями.

Щомісяця діти опановують якусь гру і в кінці місяця відбувається турнір з грамотами та подарунками за перші 3 місця. Діти грають між собою.

Очі можуть приєднатися до клубу та провести час з користю, граючи у улюблену відеограу та зустрічаючись з новими друзями.

У Тростянецькій публічній бібліотеці раніше вже відбувався турнір з кіберспорту. Діти змагалися в грі на плейстейшн Rocket League. За п'ятихвилинні матчі учасники забивали шалені голи та показували свої навички в автомобільних перегонах, що перетиналися з футболом. За перші три місця переможці отримали свої подарунки:

- ◆ Максим Шереверя отримав ігрову поверхню, шоколад та грамоту за перше місце,

- ◆ Максима Недяка нагородили блокнотом, шоколадкою та грамотою за друге місце,

- ◆ Ян Сотніков отримав стікерпак, шоколадку та грамоту за третє місце.

Такі турніри з призами будуть проводитися і надалі, навчаючи молодих любителів кіберспорту.

Програма ЄС "Міцні Регіони – Спеціальна програма підтримки України" / "EU4ResilientRegions – Special Assistance Programme Ukraine", що співфінансується Європейським Союзом та Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) та реалізується GIZ Україна, протягом 2023 року інституційно підтримує розвиток мережі навчальних платформ/хабів як креативних місць громадської взаємодії та нетворкінгу. Локацій, які створені для організації та розвитку громадської активності. Які надають можливість іншим неурядовим організаціям розширяти свою компетенцію, заохочують співпрацю з місцевими органами державної влади.

9 громадських організацій створили і розвивають мережу 17 навчальних платформ/хабів:

Координатор Центру неформальної освіти "Тростянець":

Альона Корнієнко

+38 (096) 045 62 53

<https://www.facebook.com/molodizhka.trost>

E-mail: molodizhka_trost@ukr.net

Географія діяльності: місто Тростянець та села Тростянецької громади Сумської області на базі модернізованих бібліотек

Громадська організація, яка адмініструє Хаб: "Центр Європейської інтеграції Слобожанщини"

Цільова аудиторія: діти 5-13 років, молодь 14-35 років, громадські активісти, внутрішньо-переміщені особи (ВПО), діти з особливими освітніми потребами та люди з інвалідністю.

Видавець: ФОП Наталуха А.С.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців серія СМв № 034 від 28.04.09, видане Державним комітетом телебачення та радіомовлення України. e-mail: artdruk@ukr.net

Наклад 200 прим. Підписано до друку 22.08.2023 р.